ECLI:LV:ADAT:2024:0220.A420165622.16.S
Lieta Nr.A420165622, AA43-0036-24/13

Administratīvā apgabaltiesa
SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā
Rīgā 2024.gada 20.februārī

Tiesa šādā sastāvā: tiesnese referente Sanita Kanenberga, tiesneses Inga Juhņeviča-Knoka un Laura Konošonoka

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par Ministru kabineta 2021.gada 9.oktobra rīkojuma Nr.720 „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" 5.3., 5.7., 5.7.[1] un 5.10.1.apakšpunkta atzīšanu par prettiesisku attiecībā uz /pers. A/, sakarā ar /pers. A/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2022.gada 13.oktobra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ministru kabinets 2021.gada 9.oktobrī izdeva rīkojumu Nr.720 „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" (turpmāk – rīkojums), kas stājās spēkā 2021.gada 9.oktobrī un zaudēja spēku 2022.gada 1.martā.

[2] Nepiekrītot rīkojuma 5.3., 5.7., 5.7.[1] un 5.10.1.apakšpunktiem, pieteicējs vērsās tiesā ar pieteikumu par to atzīšanu par prettiesiskiemiem. Pieteikums un tā papildinājumi pamatoti ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[2.1] Pieteicējs strādā par ārstu pediatru pirmsskolas izglītības iestādē un arī konsultē privāti. Tā kā pieteicējam nebija pārslimošanas sertifikāta, ar rīkojumu viņam uzlikts par pienākumu vakcinēties pret Covid-19, ko pieteicējs arī piespiedu kārtā ir veicis.

[2.2] Valsts pārvaldes rīcība, nosakot obligāto vakcināciju, ir godu un cieņu aizskaroša, jo šāda rīcība rada pazemojošu attieksmi, noniecinot personas spējas, kvalifikāciju un darbu. Pieteicējam jau ar vakcinācijas pienākuma izpildi ir radies nemantiskais kaitējums, t.i., goda un cieņas aizskārums, kas ir tiešā cēloņsakarībā ar rīkojumu.

[2.3] Ir nekorekts apgalvojums, ka valsts nav noteikusi obligāto vai piespiedu vakcināciju, jo personai ir tiesības izvēlēties nestrādāt konkrētajā darba vietā. Bez vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāta strādāt par ārstu nav iespējams vispār. Tāpat pārkvalifikācija nav īstenojama ātri un bez lieliem ieguldījumiem.

[2.4] Ja pieteicējs izvēlētos nevakcinēties un neturpināt strādāt savā profesijā, tiktu būtiski ierobežotas viņa iespējas nodrošināt pienācīgu labklājības līmeni sev un savai ģimenei.

[2.5] Izvēloties nevakcinēties, pieteicējs tiek diskriminēts salīdzinājumā ar personām, kuru rīcībā ir vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts.

[2.6] Nosakot pienākumu vakcinēties, valsts ir būtiski iejaukusies cilvēka tiesībās brīvi kontrolēt savu veselību un ķermeni, kā arī brīvi izvēlēties pasākumus, kurus persona uzskata par nepieciešamiem savas veselības nodrošināšanai.

[2.7] Atsaucoties uz publiskajiem pētījumiem, statistikas datiem, valsts pārvaldes ziņojumiem un dažādiem citiem dokumentiem (tostarp oficiāli reģistrētiem vakcīnu zāļu aprakstiem), pieteicējs apšauba vakcīnu drošumu, norādot uz vakcīnām uzrādītajām nāvējošām blaknēm un nezināmo ietekmi uz kopējo mirstību. Apgalvojums, ka reģistrācija apliecina vakcīnu drošumu, ir maldinošs, jo blaknes var atklāties arī pēc vakcīnu reģistrācijas, ievērojot, ka sākotnēji veiktajos klīniskajos pētījumos nebija nepieciešamais cilvēku skaits, savukārt klīniskie pētījumi, uz kuru pamata reģistrēja vakcīnas efektivitāti un drošumu, veikti ar sākotnējo vīrusu, kura epidēmija jau ir beigusies. Ievērojot minēto, pienākums vakcinēties apdraud arī pieteicēja dzīvību un veselību.

[2.8] Latvija Republikas Satversmē (turpmāk – Satversme) ietvertās pamattiesības var tikt aizskartas arī atkārtoti, ja vakcinācijas sertifikātam tiktu noteikts derīguma termiņš un līdz ar to noteikta atkārtota vakcinēšanās. Šāds termiņš ir noteikts Ministru kabineta 2021.gada 28.septembra noteikumu Nr.662 „Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai" (turpmāk – noteikumi Nr.662) 2.16.punktā.

[2.9] Darba vietās inficējas tikai ap 6 % cilvēku, kas liecina, ka infekcijas izplatības straujumu var mazināt ar distancēšanos, vēdināšanu un masku nēsāšanu.

[2.10] Pieņēmums, ka vide, kurā atrodas tikai pilnībā vakcinētas vai pārslimojušas personas, ir epidemioloģiska droša, ir maldinošs, jo vakcinācija negarantē nesaslimšanu un neizslēdz slimības pārnesi, kā arī tās efektivitāte kopš vakcinācijas uzsākšanas nepārtraukti krītas. Vakcinētas un nevakcinētas personas saslimst vienlīdz bieži, kā arī slimo vienlīdz smagi.

[2.11] Satversmes 91., 93., 95. un 111.pantā ietvertās cilvēka pamat tiesības ir absolūtas, neierobežojamas un nekāds sabiedrības ieguvums nevar būt par pamatu šo tiesību neievērošanai vai ierobežošanai.

[2.12] Valsts ir pārkāpusi tiesiskās paļāvības principu, jo, izvēloties ārsta profesiju, viņš paļāvās, ka, izpildot noteiktas prasības par kvalifikāciju un tās celšanu, pieteicējs varēs pilntiesīgi veikt savu darbu un saņemt par to pienācīgu atalgojumu, tādējādi nodrošinot cilvēka cienīgu dzīves un labklājības līmeni.

[3] Ministru kabinets rakstveida paskaidrojumā pieteikumu neatzīst un lūdz to noraidīt.

[4] Pieteicējs, sniedzot atsauksmi par paskaidrojumiem, papildus pieteikumā un tā papildinājumos minētajiem argumentiem norādījis turpmāko.

[4.1] Rīkojumā (tai skaitā 5.3, 5.7., 5.7.[1] un 5.10.1.apakšpunktā) ietverto prasību mērķis attaisnotu ierobežojumus vienīgi gadījumā, ja vakcinācija garantētu epidemioloģiski drošus apstākļus, kas konkrētajā gadījumā neizpildās.

[4.2] Ministru kabinets, izdodot rīkojumu, nav ievērojis, pirmkārt, principu, ka indivīda un sabiedrības veselība ir vērtība, kurai ir neapšaubāma loma sabiedrības labklājības nodrošināšanā. Otrkārt, piesardzības principu, kas paredz, ka nav jāgaida līdz brīdim, kad reāls kaitējums jau ir faktiski nodarīts. Proti, ja no vakcīnas teorētiski iespējams būtisks kaitējums veselībai vai nāve, šādu medicīnisku manipulāciju nedrīkst noteikt kā obligātu.

[4.3] Inficēšanās risku var noteikt arī ar neinvazīvu testu. Iespēja veselības stāvokli noskaidrot un pierādīt ar valsts apmaksātu testu Ministru kabinetam bija jāparedz jau epidēmijas sākumā. Valsts paredzētie risinājumi, kā, piemēram, ārstu attālinātās konsultācijas, radīja papildu slodzi veselības aprūpes

sistēmai un apdraudēja to pacientu dzīvību un veselību, kuriem bija citi veselības traucējumi, kas nebija saistīti ar Covid-19 un kuri vēlāk noslogoja medicīnas sistēmu.

[4.4] Rīkojuma izdošanas brīdī nebija uzrādīta vakcīnas ietekme uz kopējo mirstību. Nezinot vakcinācijas ietekmi uz kopējo mirstību, nav iespējams izvērtēt ieguvumus un riskus ne individuāli, ne sabiedrībai kopumā. Jebkurā gadījumā nav pieļaujams, ka valsts izvēlētie pasākumi apdraud sabiedrības locekļa dzīvību vai būtiski pasliktina tā veselību, un nekāds mērķis neattaisno sabiedrības locekļa nāvi valsts pārvaldes izvēlēto līdzekļu rezultātā. Ievērojot minēto, Ministru kabinets nav ievērojis un izvērtējis ierobežojuma samērīgumu.

[5] Ar Administratīvās rajona tiesas 2022.gada 13.oktobra spriedumu pieteicēja pieteikums noraidīts. Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Personas privāto dzīvi aizsargā Satversmes 96.pants, kurš noteic, ka ikvienam ir tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību. Minētās tiesības ir ietvertas arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pantā. Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk – ECT) ir atzinusi, ka personas fiziskā neaizskaramība, tostarp attiecībā uz medicīnisku manipulāciju veikšanu, ir daļa no „privātās dzīves" konvencijas 8.panta izpratnē (*ECT 1998.gada 15.janvāra lēmums lietā „Boffa un citi pret Sanmarīno" un 2013.gada 12.marta lēmums lietā „Baytüre un citi pret Turciju"*). Tāpat ECT atzinusi, ka vakcinācijas pienākums un šī pienākuma neizpildes sekas ir personu tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību ierobežojums (*ECT 2021.gada 8.aprīļa sprieduma lietā „Vavrička un citi pret Čehiju"258.–261.punkts*).

Rīkojuma 5.3.apakšpunkts nenoteica obligātu pienākumu valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbiniekiem un amatpersonām līdz 2021.gada 15.novembrim vakcinēties, iegūt vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu, kā arī neparedzēja piespiedu pienākumu vakcinēties. Minētā tiesību norma paredzēja no 2021.gada 15.novembra vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu kā priekšnoteikumu darba pienākumu veikšanai, proti, noteica ierobežojumu valsts vai pašvaldības institūcijas darbiniekam turpināt veikt darba pienākumus, ja viņam nav vakcinēšanās vai pārslimošanas sertifikāta. Rīkojuma 5.3.apakšpunktā un citās rīkojuma normās nebija paredzēts panākt vakcīnas ievadīšanu personas organismā pretēji šīs personas gribai. Persona varēja izvēlēties nevakcinēties, bet šādas izvēles gadījumā viņai bija jārēķinās ar tiesiskajām sekām – ierobežojumu no 2021.gada 15.novembra veikt darba pienākumus valsts vai pašvaldības iestādē. Tādējādi valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbiniekiem un amatpersonām, kurām nebija vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāta, no rīkojuma 5.3.apakšpunkta tikai netieši izrietēja pienākums vakcinēties, lai turpinātu darba pienākumu veikšanu. Rīkojuma 5.3.apakšpunktā nav paredzēts pienākuma izpildi panākt ar varu.

[5.2] Vakcinēšanās vai pārslimošanas sertifikāta esība kā priekšnoteikums nodarbinātībai ir arī Satversmes 106.panta pirmajā teikumā garantēto tiesību ierobežojums. Saskaņā ar Satversmes 116.pantu tās 96. un 106.pantā noteiktās tiesības var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību.

Satversmes tiesa ir secinājusi, ka Satversmes 106.panta pirmais teikums negarantē tiesības uz darbu, bet gan tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu. Tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos ietver arī tādu būtisku elementu kā tiesības saglabāt esošo nodarbošanos, kas savukārt ietver tiesības turpināt šo nodarbošanos arī nākotnē (*Satversmes tiesas 2021.gada 28.oktobra lēmuma lietā Nr.2020-66-03 13.punkts*). Tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos aizsargā personu pret valsts darbībām, kas to ierobežo. Tomēr šīs tiesības neliedz valstij noteikt prasības, kas personai jāizpilda, lai tā konkrētu nodarbošanos varētu īstenot.

Likumdevējam ir rīcības brīvība izvirzīt prasības attiecībā uz konkrētu profesionālo darbību, ciktāl tas nepieciešams sabiedrības interesēs. Valstij ir pienākums arī atturēties no tādu tiešu vai netiešu apstākļu radīšanas, kuri traucētu personai īstenot tās tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos (*Satversmes tiesas 2021.gada 11.jūnija sprieduma lietā Nr.2020-50-01 11.2.punkts, 2021.gada 25.marta sprieduma lietā Nr.2020-36-01 12.punkts*).

Pārbaudot ierobežojuma attaisnojamību, tiesa sekojusi Satversmes tiesas praksē attīstītajiem pamatprincipiem pamattiesību ierobežojuma izvērtēšanai, proti: 1) vai pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu; 2) vai ierobežojumam ir leģitīms mērķis; 3) vai ierobežojums ir samērīgs ar tā leģitīmo mērķi (piemēram, *Satversmes tiesas 2020.gada 12.februāra sprieduma lietā Nr.2019-05-01 18.punkts*).

[5.3] Attiecībā uz ierobežojuma tiesisko pamatu tiesa konstatējusi turpmāko.

Rīkojums izdots, pamatojoties uz Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma 4.panta pirmās daļas 1.punkta e) apakšpunktu, likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 4.pantu, 5.panta pirmo daļu, 6.panta pirmās daļas 1.punktu un otro daļu, 7.panta 1.punktu un 8.pantu, Epidemioloģiskās drošības likuma 3.panta otro daļu.

Likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 4.panta pirmajā daļā ir skaidrots, ka ārkārtējā situācija ir tiesiskais režīms, kura laikā Ministru kabinetam ir tiesības likumā noteiktajā kārtībā un apjomā ierobežot valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju, fizisko un juridisko personu tiesības un brīvības, kā arī uzlikt tām papildu pienākumus. Minētā likuma 8.panta otrajā daļā ir noteikts, ka, izsludinot ārkārtējo situāciju, Ministru kabinetam papildus šā panta pirmajā daļā minētajām tiesībām ir tiesības noteikt konkrētajā ārkārtējā situācijā nepieciešamos pasākumus, kas valsts apdraudējuma un tā seku novēršanai vai pārvarēšanai paredzēti likumos, kā arī valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju kompetenci valsts apdraudējuma novēršanā vai pārvarēšanā. Ņemot vērā, ka ārkārtējās situācijas var būt dažādas, likumā nav iespējams ietvert katrai situācijai atbilstošu nepieciešamo un atbilstošo pasākumu uzskaitījumu.

Epidemioloģiskās drošības likuma 3.panta otrajā daļā ir noteikts, ka tieši Ministru kabinets nosaka epidemioloģiskās drošības pasākumus atsevišķu infekcijas slimību izplatības ierobežošanai. Arī Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 4.panta pirmās daļas 7.punkts paredz tieši Ministru kabineta tiesības noteikt īpašus epidemioloģiskās drošības pasākumus, kurus personām nepieciešams veikt. Saskaņā ar Epidemioloģiskās drošības likuma 3.pantu epidemioloģiskā drošība cita starpā ietver iedzīvotāju vakcināciju (pirmās daļas 3.punkts), kura epidēmijas vai pandēmijas gadījumā var tikt noteikta kā obligāta.

Tātad gan likums „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli", gan Epidemioloģiskās drošības likums, gan Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likums paredz tiesības tieši Ministru kabinetam noteikt konkrētus pasākumus, kādi jāveic ārkārtas situācijas gadījumā infekcijas slimības ierobežošanai.

Ņemot vērā minēto, Ministru kabinets, izdodot rīkojuma 5.3., 5.7., 5.7.[1] un 5.10.1.apakšpunktu, ir rīkojies likumā noteiktā pilnvarojuma ietvaros, līdz ar to ierobežojums ir noteikts ar likumu.

[5.4] Vērtējot, vai pamattiesību ierobežojumam ir leģitīms mērķis, noskaidrojams, vai tā pamatā ir apstākļi, kādēļ tas vajadzīgs, proti, vai ierobežojums ir noteikts svarīgu interešu – leģitīma mērķa – labad (*Satversmes tiesas 2005.gada 22.decembra sprieduma lietā Nr.2005-19-01 9.punkts*).

[5.4.1] No rīkojuma izriet, ka ierobežojumi noteikti, lai apturētu straujo Covid-19 infekcijas izplatību un veselības nozares pārslodzi un mazinātu novēršamo mirstību, vienlaikus nodrošinot svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību.

Tiesas vērtējumā tiesību akta projekta „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā) (pieejams *https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/cb8e3fcb-625c-4cb2-9d74-50bd29a8e233*, aplūkots 2022.gada 28.septembrī) ietvertā informācija norāda uz ļoti būtisku nepieciešamību sasniegt rīkojuma mērķi. Tajā norādītie dati liecina par strauju Covid-19 infekcijas izplatības pieaugumu, kā rezultātā ir nepieciešams pastiprināt epidemioloģiskās kontroles pasākumus, tādējādi mazinot inficēšanās biežumu un pārslodzi ārstniecības iestādēm. Lemjot par epidemioloģiskās kontroles pasākumu pastiprināšanu, ir ņemts vērā Covid-19 infekcijas reproduktivitātes koeficients, no kā secināts, ka šobrīd ieviestie epidemioloģiskās drošības pasākumi nav pietiekami, lai novērstu strauju infekcijas tālāko izplatību, kam sekas būs straujš pacientu ar smagu slimības gaitu pieaugums slimnīcās un straujš nāves gadījumu pieaugums. Prognozēts, ka, vadoties no esošās situācijas, ja tiek paredzēti pasākumi, kas par 50 % mazina cilvēku, kas nav vakcinēti, kontaktēšanos, un par 20 % mazina kontaktēšanos vakcinētu cilvēku vidū, papildus paredzot pasākumus vakcinācijas

veicināšanai, var tikt panākta Covid-19 straujās izplatības apturēšana un ar to saistītās pārslodzes veselības sektoram un nāves gadījumu pieauguma apturēšana novembra vidū.

Rīkojumā ietverto prasību mērķis ir nodrošināt epidemioloģiski drošus apstākļus gan pakalpojumu sniegšanā, gan darba vietās, lai pēc iespējas mazinātu inficēšanās riskus, tai skaitā saņemot valsts institūciju sniegtos pakalpojumus un pildot darba pienākumus. Normatīvais regulējums vērsts arī uz to, lai apturētu vai ierobežotu infekcijas izplatīšanos sabiedrībā, tādējādi radot priekšnoteikumu personu brīvas pārvietošanās iespējām, kā arī dažādu sabiedrībai būtisku pakalpojumu pieejamībai un kvalitātei. Arī veselības pakalpojumu nodrošināšana ir viena no valsts būtiskajām funkcijām, kuras nodrošināšanas līmenis tieši ir saistīts ar personu tiesībām un veselības aizsardzību.

Šis bija it īpaši būtiski rīkojuma pieņemšanas laikā, kad Latvijā arvien palielinājās saslimušo, stacionēto, tostarp ar smagu slimības gaitu, saslimušo Covid-19 pacientu skaits (sk., piemēram, Slimību profilakses un kontroles centra datus „Stacionēto skaits ar apstiprinātu Covid-19 infekciju" par 2021.gada 6.septembri, 25.septembri, 14.oktobri, pieejams *https://www.spkc.gov.lv/lv/covid-19-statistika*, aplūkots 2022.gada 28.septembrī).

Valstij ir jāaizsargā gan Satversmes 93.pantā, gan 111.pantā nostiprinātās citu cilvēku tiesības uz dzīvību un veselību, kuru aizsardzībai valsts var ierobežot citas personu tiesības. Ministru kabinets izdeva rīkojumu, ievērojot piesardzības principu un pamatojoties uz epidemioloģijas zinātnes atziņām par SARS-Cov-2 vīrusa Delta varianta izplatību un identificētajiem pasākumiem minētā vīrusa apturēšanai.

Arī Satversmes tiesa konstatējusi, ka veselības aprūpes sistēmas pārslodzes novēršana ir svarīga visas sabiedrības labklājībai, jo no pienācīgas veselības aprūpes sistēmas funkcionēšanas ir atkarīga visu iedzīvotāju iespēja saņemt veselības aprūpi un tādējādi īstenot savas tiesības uz veselības aizsardzību ne vien saslimstot ar Covid-19, bet arī citu veselības traucējumu gadījumā (*Satversmes tiesas 2022.gada 10.marta sprieduma lietā Nr.2021-24-03 25.punkts*).

ECT savukārt ir atzinusi, ka vakcinācijas pienākums ir nacionālo iestāžu atbilde uz neatliekamu sociālo vajadzību aizsargāt personu un sabiedrības veselību pret attiecīgajām slimībām (*ECT 2021.gada 8.aprīļa sprieduma lietā „Vavrička un citi pret Čehiju" 284.punkts*).

[5.4.2] Atbilstoši tiesību akta projekta „Grozījumi Ministru kabineta 2021.gada 28.septembra noteikumos Nr.662 „Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai"" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā) (pieejams *https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/03719be2-3585-4b91-b2d4-f7f840e08b3e*) norādītajam darbiniekiem ir augsts risks inficēties no kolēģiem, klientiem, apmeklētājiem, kā arī dodoties uz darbu ar sabiedrisko transportu. Tādēļ visiem klātienē strādājošajiem darbiniekiem ir nepieciešams vakcinēties, lai pasargātu sevi no ilgstošas darbnespējas un iespējas izplatīt infekciju tālāk – kolēģiem, kā arī ārpus darba lokā.

Tāpat skaidrojums tam, kādēļ ierobežojums tiek attiecināts uz darba vidi, kā jau iepriekš minēts, ir sniegts arī tiesību akta projekta „Grozījumi Ministru kabineta 2021.gada 28.septembra noteikumos Nr.662 „Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai"" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā) (pieejams *https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/03719be2-3585-4b91-b2d4-f7f840e08 b3e*).

Valsts un pašvaldību amatpersonas un darbinieki ir tie, kuriem atbilstoši Satversmē noteiktai valsts iekārtai ir jāīsteno valsts funkcijas. Visupirms tie ir Satversmē noteiktie konstitucionālie orgāni, kas īsteno valsts funkcijas – likumdošanu, izpildu funkciju un tiesu varu – arī ārkārtējā situācijā. Tā ir arī valsts pārvalde, neatkarīgās iestādes un pašvaldības. Rīkojuma mērķis ir noteikt tādus šo personu pienākumus, kas netraucē valsts funkciju īstenošanu, bet, tieši otrādi, kas nodrošina to, ka šīs personas būs, tā teikt, darba kārtībā. Tādējādi primārais mērķis ir nodrošināt valsts funkciju īstenošanu, tostarp cilvēka tiesību aizsardzību, ārkārtējos apstākļos. Šīs valsts funkcijas neveic abstrakti veidojumi, bet reāli cilvēki (*Ziemele I. Rīkojuma mērķis ir nodrošināt valsts funkciju, tai skaitā cilvēktiesību aizsardzības, īstenošanu. Pieejams https://juristavards.lv/doc/279746-rikojums-par-arkartejas situacijasizsludinasanu- atsevisku-ar-vakcinacijas-pienakumu-saistitu-normu*).

[5.4.3] Par pieteicēja argumentu, ka nav pamatoti personas pamattiesību ierobežojumu leģitimitāti pamatot ar pieņēmumiem, nevis pierādījumiem, tiesa norādījusi turpmāk minēto.

Tiesa iepriekš jau secināja, ka Ministru kabinetam bija tiesības noteikt epidemioloģiskos pasākumus Covid-19 vīrusa apkarošanai un šādas tiesības Ministru kabinetam bija paredzētas ārējā normatīvajā aktā, tātad ierobežojumi, ko skar apstrīdētie Ministru kabineta noteiktie epidemioloģiskie pasākumi, ir noteikti ar likumu.

Tiesa secināja, ka konkrētajā gadījumā ir skaidrs, ka rīkojums, tajā skaitā apstrīdētajos apakšpunktos ietvertais ierobežojums, ir pieņemts, balstoties uz epidemioloģiskās drošības apsvērumiem un no tiem izrietošiem objektīviem kritērijiem. Ministru kabinets 2021.gada 8.oktobrī ārkārtas sēdē akceptēja Krīzes vadības padomes izstrādāto priekšlikumu par vakcinācijas pienākumu publiskajā sektorā. Tātad ir akceptēts arī tas pamatojums un epidemioloģiskās drošības apsvērumi, kas ir kalpojuši par pamatu attiecīgā priekšlikuma izstrādei. Rīkojumā norādītais pamatojums (faktisko apstākļu sasaiste ar piemērotajām normām) nav izvērsts, būtībā aprobežojoties ar rīkojuma izdošanas mērķa norādi tā ievadā. Tomēr jāņem vērā, ka administratīvā akta pamatojums var būt norādīts ne tikai konkrētajā dokumentā – lēmumā, – bet arī jebkurā citā dokumentā vai informācijas nesējā, kas atspoguļo iestādes izdarītos un vērā ņemtos faktus un juridiskos apsvērumus, kas likuši izšķirties par noteikta satura lēmuma pieņemšanu.

Turklāt rīkojumā kā vispārīgajā administratīvajā aktā nav iespējams sniegt izvērstu pamatojumu visām situācijām, uz kurām tas attiecas, nepieciešamībai un samērīgumam.

Rīkojuma mērķis ir, pirmkārt, apturēt straujo Covid-19 infekcijas izplatību, otrkārt, novērst veselības nozares pārslodzi, treškārt, mazināt novēršamo mirstību, ceturtkārt, nodrošināt svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību. Citiem vārdiem, rīkojuma leģitīmais mērķis ir sabiedrības veselības un drošības, kā arī valsts normālas funkcionēšanas nodrošināšana.

Tiesa atzina, ka rīkojuma izdevējs ir pamatojis tā izdošanas nepieciešamību. rīkojuma izdošanas brīdī pastāvēja nopietns sabiedrības veselības un labklājības apdraudējums, kas ietekmētu arī veselības aprūpes sistēmas noslodzi un valsts spēju izpildīt tās funkcijas. Minēto apliecina rīkojuma anotācijā (pieejams *https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/cb8e3fcb-625c-4cb2-9d74-50bd29a8e233*) sniegtie dati par Covid-19 infekcijas izplatības rādītājiem un prognozes par turpmāko situācijas attīstību.

[5.4.4] Līdz ar to tiesa atzina, ka ierobežojumam ir leģitīms mērķis – citu cilvēku tiesību un sabiedrības veselības un labklājības aizsardzība, kas saistās ar infekcijas izplatības ierobežošanu, vienlaikus sabiedrības interesēs nodrošinot svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību. Tiesas vērtējumā šis mērķis atbilst gan Satversmes 116.pantā, gan Ovjedo konvencijas 26.pantā ietvertajiem mērķiem, kuru sasniegšanai pamattiesības var tikt ierobežotas.

[5.5] Tālāk, izvērtējot pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, tiesai atbilstoši Satversmes tiesas praksei ir jāpārbauda: 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai jeb vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt leģitīmo mērķi; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama jeb vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai ierobežojums ir atbilstošs jeb vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu. Ja, izvērtējot tiesību normu, tiek atzīts, ka tā neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, tā neatbilst arī samērīguma principam.

[5.6] Tiesa konstatēja, ka Ministru kabineta sniegtajā paskaidrojumā ir plaši pamatota izraudzīto līdzekļu piemērotība leģitīmā mērķa sasniegšanai, ko tiesa neatkārtoja.

[5.6.1] Pieņemot rīkojumu, bija aktuāls vīrusa Delta variants, attiecībā uz kuru vakcīnu efektivitāte bija pietiekami pierādīta. Piemēram, 2021.gada 7.oktobrī publicētajā Apvienotās Karalistes Veselības drošības aģentūras Covid-19 vakcīnu uzraudzības ziņojumā (40.nedēļa) (*https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploa ds/attachment_data/file/1023849/Vaccine_surveillance_report_-_week_40.pdf*) norādīts, ka divu vakcīnu devu aizsardzības efektivitāte pret simptomātisku Covid-19 Delta varianta infekciju *AstraZeneca AB* vakcīnai „Vaxzevria" ir 65–70 %, bet *BioNTech Manufacturing GmbH* vakcīnai „Comirnaty" un *Moderna Biotech Spain, S.L.* vakcīnai „Spikevax" ir 80–95 %.

Visu trīs vakcīnu efektivitāte pret hospitalizāciju arī Delta varianta gadījumā ir virs 90 %. Tas pats attiecas uz mirstību. Par vakcīnu efektivitāti pret pārnesi vairākos pētījumos ir pierādīta vakcīnu efektivitāte, aizsargājot pret inficēšanos. Transmisija tiek samazināta arī tad, ja vakcinēta persona tomēr ir inficējusies, jo ir samazināts vīrusa izplatības ilgums un pakāpe. Vakcinēto indeksa (pētāmo) gadījumu kontaktpersonām bija par aptuveni 65–80 % mazāka iespēja, ka tests būs pozitīvs saistībā ar Alfa variantu, un par 35–65 % samazināta iespējamība, ka tests būs pozitīvs situācijā ar Delta variantu, salīdzinot ar nevakcinēto indeksa gadījumu.

Lai arī pētījumos (piemēram, *Community transmission and viral load kinetics of the SARS-CoV-2 delta (B.1.617.2) variant in vaccinated and unvaccinated individuals in the UK: a prospective, longitudinal, cohort study // The Lancet Infectious Diseases, 29.10.2021.* pieejams *https://www.thelancet.com/journals/laninf/article/PIIS1473-3099(21)00648-4/fulltext*) secināts, ka arī vakcinētās personas var nodot vīrusu tālāk, zinātniskajā literatūrā norādītais kopumā tomēr apliecināja, ka vakcinācija samazina infekcijas izplatību, kā arī hospitalizācijas un nāves risku, tādējādi aizsargājot gan personu pašu, gan tās līdzcilvēkus.

Līdz ar to vakcinācija ir ārkārtīgi būtisks profilakses pasākums jebkuras vakcīnregulējamas infekcijas slimības izplatības un transmisijas apturēšanai.

[5.6.2] Vērtējot šajā lietā apstrīdētā ierobežojuma piemērotību attiecīgā mērķa sasniegšanai, vispirms jāuzsver, ka pasaule atradās situācijā, ar kuru tā nav saskārusies pēdējos simts gadus. Pandēmija bija globāls izaicinājums, kas bija jārisina nekavējoties, pat ja zinātne atsevišķos gadījumos vēl nespēja sniegt absolūti pārliecinošas atbildes uz sarežģītiem jautājumiem un ekspertu viedoklis laika gaitā, balstoties uz jauniegūtiem pierādījumiem un no tiem izrietošiem secinājumiem, ir mainījies. Valsts pienākums ir aizsargāt Satversmē nostiprinātās pamattiesības. Pandēmijas kontekstā tās ir tiesības uz dzīvību (Satversmes 93.pants) un veselības aizsardzību (Satversmes 111.pants). Izvēloties noteiktu šo tiesību aizsardzības stratēģiju, ir sagaidāms, ka valsts ņems vērā aktuālās zinātnes atziņas un ekspertu viedokli, nevis pakļausies bieži vien iracionālu apsvērumu vadītam sabiedrības spiedienam.

Ministru kabinets savos paskaidrojumos atsaucas uz Slimību profilakses un kontroles centra sniegto informāciju par saslimstības rādītājiem, vakcinācijas efektivitāti (ietekmi uz risku saslimt ar Covid-19 smagā formā, hospitalizācijas un letāla iznākuma risku, infekcijas pārneses iespēju uz vakcinētām un nevakcinētām personām). Šī informācija balstīta statistikas datu analīzē, ekspertu viedokļos un zinātnes atziņās, nepārprotami apliecina arī vakcinēšanās piemērotību Covid-19 infekcijas izplatības samazināšanai, sevišķi šo aktualitāti rīkojuma izdošanas brīdī, kad Latvijā un visā pasaulē izplatījās lipīgais Covid-19 vīrusa Delta variants.

Tādējādi tiesa atzina, ka Slimību profilakses un kontroles centra sniegtie dati pietiekami apliecināja, ka rīkojuma izdošanas brīdī, ņemot vērā, ka tobrīd izplatījās vīrusa Delta paveids (par Omikrona paveidu vēl tobrīd informācijas nebija) un kad vēl nebija lielas vakcinācijas aptveres Latvijā, kā arī personu, kas izslimojušas Covid-19 vīrusu, skaits vēl nebija sasniedzis tādu apmēru, kāds tas ir pašreiz, ka vakcinēšanās bija piemērotākais veids, lai apkarotu Covid-19 vīrusa izplatīšanos.

Atbilstoši Ministru kabineta 2012.gada 3.aprīļa noteikumu Nr.241 „Slimību profilakses un kontroles centra nolikums" 3.punktam Slimību profilakses un kontroles centram ir noteiktas vairākas funkcijas, tajā skaitā, izstrādāt uz zinātniskiem pierādījumiem balstītus un labākajai starptautiskajai praksei atbilstošus priekšlikumus veselības aprūpes un sabiedrības veselības politikas veidošanai un sniegt priekšlikumus par šīs politikas prioritātēm, organizēt infekcijas slimību profilakses un izplatības ierobežošanas pasākumus, tai skaitā pasākumus iedzīvotāju grupās, kas pakļautas paaugstinātam infekciju riskam vai piederīgas īpašām riska grupām.

Tātad Slimību profilakses un kontroles centrs savas funkcijas veic ne tikai, pamatojoties uz iestādē strādājošo speciālistu zināšanām, bet arī uz zinātniskiem, starptautiskajā praksē atbilstošiem pierādījumiem. Tādējādi tiesa neapšaubīja Slimību profilakses un kontroles centra sniegto viedokli.

[5.6.3] Tā kā rīkojumam bija ilgstoša iedarbība, jāņem vērā, ka rīkojuma spēkā esības laikā sāka izplatīties vīrusa Omikrona variants.

No Ministru kabineta 2022.gada 6.janvāra ārkārtas sēdes darba kārtības (pieejams *https://tapportals.mk.gov.lv/meetings/cabinet_ministers/a2841529-b12a-48ae-9f30- a22940e25af 4*) ir redzams, ka tajā ir uzklausīta informācija par epidemioloģiskās drošības situāciju. No prezentācijas, kurā ietverta atsauce uz zinātnisko literatūru, izrietēja, ka vakcinācijas efektivitāte pret simptomātisku slimību ar Omikrona variantu ir ievērojami zemāka nekā salīdzinājumā ar Delta variantu un strauji samazinās laika gaitā. Tomēr aizsardzība pret hospitalizāciju ir daudz lielāka nekā pret simptomātisku slimību, jo īpaši pēc balstvakcinācijas, kad vakcinācijas efektivitāte pret hospitalizāciju ir tuvu 90 %. Tādējādi, mainoties faktiskajiem apstākļiem, Ministru kabinets ir pārvērtējis izvēlētā līdzekļa piemērotību leģitīmā mērķa sasniegšanai, vakcināciju joprojām atzīstot par pietiekami efektīvu līdzekli. Šāds secinājums saskan arī ar lietas izskatīšanas brīdī aktuālajām zinātnes atziņām. Proti, 2022.gada 17.martā publicētajā Apvienotās Karalistes Veselības drošības aģentūras Covid-19 vakcīnu uzraudzības ziņojumā (11.nedēļa) norādītais liecina, ka pret vīrusa Omikrona variantu pirmos trīs mēnešus vakcīnu divu devu aizsardzība attiecībā uz simptomātisku saslimšanu ir 25–70 %, savukārt pret hospitalizāciju tā ir 65–85 % (pieejams *https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1061532/Vaccine_surveillance_report_-_week_11.pdf*).

Nozīme ir arī tam, ka Ministru kabineta sēdē, kurā tika lemts par ārkārtējās situācijas pagarināšanu līdz 2022.gada 28.februārim, tika prezentētas Omikrona saslimstības un hospitalizācijas prognozes janvārī–februārī (pieejams *https://www.youtube.com/watch?v=YT4AhMmlayE&list=PLxxK65h4EFyfkjleZFt6jWxJ6etHK3CgV&index=11 (35:52-50:45)*), kas norādīja uz būtisku saslimstības un hospitalizācijas pieaugumu. Ministru kabineta noteikumu projekta 22-TA-1 „Grozījumi Ministru kabineta 2021.gada 9.oktobra rīkojumā Nr.720 „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu"" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā) (pieejama *https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/23705b15-16a8-47cfa246-f3d8586b2af0*) ir vērsta uzmanība uz vīrusa Omikrona varianta izplatības sākšanos un vakcīnu efektivitātes mazināšanos, vienlaikus secinot, ka zibensveidīgas infekcijas izplatības novēršanai ir jāturpina jau ieviestie epidemioloģiskās drošības pasākumi, un nav pieļaujama to atcelšana.

Tādējādi, sākoties Omikrona varianta izplatībai, ir pārvērtēta ne vien izvēlētā līdzekļa piemērotība, bet arī nepieciešamība. Apgabaltiesa secinājusi, ka speciālistu atzītais apliecina, ka vakcinācija samazina hospitalizācijas un nāves risku, un šāds uzskats zinātnieku vidū pastāv joprojām, neskatoties uz jaunā Covid-19 paveida Omikrona izplatību. Tā kā vakcinēšanos rekomendē un atzīst par efektīvu līdzekli starptautiskās veselības organizācijas, vietējie veselības nozarē strādājošie speciālisti, tad pirmšķietami nav pamata apšaubīt izvēlēto epidemioloģiskās drošības nodrošināšanas pasākumu.

Administratīvā apgabaltiesa, izskatot līdzīgu pieteikumu, ir atzinusi, kaut arī pēdējo nedēļu statistikas dati liecina, ka no saslimušajiem būtisku un pat lielāko daļu saslimušo veido vakcinētas personas, tomēr nav pamata raudzīties tikai uz šādu vispārēju saslimšanas rādītāju sabiedrībā kopumā. Slimību profilakses un kontroles centra interneta vietnē ir uzskatāmi redzams, ka, izsakot konstatētos saslimšanas gadījumus uz 100 000 iedzīvotājiem, nevakcinētas personas ar Covid-19 inficējas daudz biežāk, nekā vakcinētas, piemēram, šā gada 7.nedēļā ir konstatēti 2035 inficēšanās gadījumi pilnībā vakcinētu un balstvakcinētu personu vidū, 4049 gadījumi – personām ar pamata vakcināciju, bet nevakcinētām personām šis skaits ir vēl lielāks (*Administratīvās apgabaltiesas 2022.gada 25.februāra lēmuma lietā Nr.A420274821 15.2.apakšpunkts*).

Tāpat tiesa ņēma vērā, ka Ministru kabinets, apsverot esošo situāciju un tās attīstības prognozes pēc ārkārtējās situācijas beigām, saskatīja iespēju iepriekš noteiktos ierobežojumus atvieglot. Proti, Ministru kabineta noteikumu projekta 22-TA-436 „Grozījumi Ministru kabineta 2021.gada 28.septembra noteikumos Nr.662 „Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai"" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācija) (pieejama *https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/b59bf4f1-5c0a-4af5-be5f-96c101965608*) ir skaidrots, ka attiecībā uz darba pienākumu veikšanu no 1.marta tiek atcelts pienākums veikt darba pienākumus tikai ar derīgu vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu, bet, vadoties no Covid-19 izplatības tendencēm un vakcinācijas efektivitātes, tiek saglabāts nosacījums darba pienākumus klātienē veikt ar vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu

atsevišķās jomās.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka likumdevējam ir pienākums periodiski apsvērt, vai konkrētais tiesiskais regulējums joprojām ir efektīvs, piemērots un nepieciešams un vai tas kādā veidā nebūtu pilnveidojams. Šāds pienākums ir vienlīdz attiecināms arī uz Ministru kabinetu (*Satversmes tiesas 2015.gada 8.decembra sprieduma lietā Nr.2015-07-03 19.punkts*). Proti, ikvienai institūcijai, kas izdod normatīvos aktus, ir pienākums periodiski pārskatīt tās noteikto tiesisko regulējumu, lai izvērtētu tā nepieciešamību atbilstoši faktisko un tiesisko apstākļu izmaiņām, kuras tiesību normas pieņemšanas brīdī var būt grūti vai pat neiespējami prognozēt (*Satversmes tiesas 2012 gada 2.maija sprieduma lietā Nr.2011-17-03 14.2.punkts*). Tādējādi tiek nodrošināta tiesiskā regulējuma atbilstība faktiski pastāvošajām sabiedrības vajadzībām.

Apkopojot minēto, Ministru kabinets ir ņēmis vērā aktuālo situāciju un zinātnes atziņas, ierobežojumus atvieglojot tiklīdz tas ir bijis iespējams.

[5.7] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 66.panta pirmās daļas 4.punktam iestāde lemj par administratīvā akta atbilstību, salīdzinot privātpersonas tiesību aizskārumu un sabiedrības interešu ieguvumu un ņemot vērā, ka privātpersonas tiesību būtisku ierobežošanu var attaisnot tikai ievērojams sabiedrības ieguvums.

Izskatāmajā lietā, no vienas puses, ir salīdzināmas pieteicēja tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, kas iekļauj tiesības uz pašnoteikšanos lemt par savu ķermeni, un pakārtoti tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu, un, no otras puses, ar rīkojumu noteiktā pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķu aptvertās tiesības un intereses, proti, sabiedrības drošība un demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzība.

Tiesa atzina, ka pieteicējam uzliktais ierobežojums – pienākums vakcinēties, lai turpinātu darbu, – ir pretnostatāms visas sabiedrības ieguvumam – Covid-19 infekcijas izplatības mazināšanai, veselības aprūpes sistēmas pārslodzes novēršanai un valsts pārvaldes funkciju nepārtrauktības nodrošināšanai. Ar leģitīmo mērķi aizsargātās tiesības un intereses ir būtiskas plašākam personu lokam (t.i., visas sabiedrības interesēs ir mazināt saslimšanu, tajā skaitā smagu saslimšanu, ar Covid-19, mazināt novēršamo mirstību, novērst veselības aprūpes sistēmas pārslodzi, nodrošināt valsts un pašvaldības iestāžu sniegto pakalpojumu nepārtrauktību), savukārt ar rīkojumu noteiktais pienākums skar šaurāku personu loku. Ir būtiski, ka nekontrolēta Covid-19 izplatība varēja izraisīt veselības nozares pārslodzi un apdraudēt veselības aprūpes un ārstniecības pakalpojumu nepārtrauktību, kas ir svarīga visas sabiedrības labklājībai, jo no pienācīgas veselības aprūpes sistēmas funkcionēšanas ir atkarīga visu iedzīvotāju iespēja saņemt veselības aprūpi un tādējādi īstenot savas tiesības uz veselības aizsardzību ne vien saslimstot ar Covid-19, bet arī citu veselības traucējumu gadījumā.

Nav noliedzams, ka vīrusa nekontrolētas izplatības apstākļos inficējas arī vakcinētie, bet, lielākoties, viņi ir pasargāti no smagas slimības gaitas un Covid-19 izraisītas nāves.

Ierobežojuma mērķis nebija atstādināt personas no darba pienākumu veikšanas, bet gan nodrošināt pēc iespējas drošus darba apstākļus, ja ir nepieciešams ierasties darba vietā un nav iespējams pilnībā veikt darba pienākumus attālināti.

Pieteicējs nav norādījis uz īpašiem apstākļiem, kuru rezultātā tiktu apdraudēta viņa veselība, nav iesniedzis pierādījumus (medicīnisku dokumentāciju), kas apliecinātu objektīvus ar veselību saistītus iemeslus, lai atliktu vai neveiktu vakcināciju.

Vērā ņemams, ka vakcinēšanās pienākums nav absolūts, proti, pastāv izņēmums attiecībā uz personām, kuras ir pārslimojušas vai kurām ir kontrindikācijas vakcinācijai. Tiesību normas arī paredz mehānismu kompensācijas saņemšanai par iespējamu veselībai nodarītu kaitējumu vakcinācijas rezultātā. Pirmkārt, noteikumu Nr.662 216.punktā noteikts, ka visus izdevumus, kas saistīti ar Covid-19 vakcināciju, tās organizēšanu, pārraudzību un kontroli, vakcīnu iegādi, medicīniskās dokumentācijas noformēšanu, vakcīnu ievadīšanu, kā arī ar vakcinācijas izraisīto komplikāciju (blakusparādību) ārstēšanu, finansē no valsts pamatbudžeta. Otrkārt, Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 49.^{7}panta pirmajā daļā (*lietas izskatīšanas brīdī spēkā esošajā redakcijā*) ir noteikts, ka Ministru kabinets atbilstoši Ārstniecības riska fonda atlīdzības izmaksas principiem un apmēriem nosaka kompensācijas piešķiršanas un izmaksas kārtību, ja vakcinācijas pret Covid-19 infekciju izraisīto blakusparādību dēļ nodarīts smags vai vidēji smags kaitējums pacienta veselībai vai dzīvībai, kā arī kārtību, kādā atlīdzina ar ārstniecību saistītos izdevumus, ja tā bijusi nepieciešama, lai novērstu vai mazinātu nodarītā smagā vai vidēji smagā kaitējuma sekas.

Administratīvā apgabaltiesa, izskatot līdzīgu pieteikumu, ir atzinusi, ka pirmšķietami prasība pēc vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāta kā priekšnoteikuma darba pienākumu veikšanai rīkojuma izdošanas brīdī bija piemērotākais un atbilstošākais līdzeklis rīkojumā noteikto leģitīmo mērķu sasniegšanai un tas ir samērīgs. Tikpat efektīva līdzekļa nav joprojām, kā arī pašreiz esošā situācija ar Covid-19 izplatību gan vakcinētu, gan nevakcinētu personu vidū, nemazina tās nozīmi (*Administratīvās apgabaltiesas 2022.gada 25.februāra lēmuma lietā Nr.A420274821 15.punkts*).

Tāpat saskaņā ar žurnālā „The Lancet Microbe" publicētajā rakstā *The durability of immunity against reinfection by SARS – CoV-2: a comparative evolutionary study* sniegto informāciju nevakcinētām personām ir ļoti iespējama atkārtota inficēšanās ar SARS-CoV-2 vīrusu, kas izraisa saslimšanu ar Covid-19. Spēcīga aizsardzība pēc dabiskas infekcijas ir īslaicīga, tādēļ atkārtota inficēšanās var notikt pat trīs mēnešu laikā. Tas ir saistīts arī ar to, ka rodas jauni SARS-CoV-2 varianti. Ilgterminā pandēmijas atrisinājumu, slimības un mirstības riska mazināšanu nevar panākt bez vakcinācijas tikai ar dabisko imunitāti, kas iegūta pārslimošanas rezultātā. Paļaušanās uz imunitāti, kas veidojas pārslimošanas rezultātā, bez plaši noritošas vakcinācijas apdraud miljoniem cilvēku dzīvību, radot lielu reinfekcijas, saslimstības un nāves gadījumu skaitu pasaulē (pieejams *https://www.thelancet.com/journals/lanmic/article/PIIS2666-5247(21)00219-6/fulltext*). Tieši tāpēc arī cilvēkiem, kuri ir pārslimojuši Covid-19, tiek rekomendēts vakcinēties. Vakcinācija ātrāk mazina SARS-CoV-2 vīrusa iespējas veidot jaunas un bīstamas mutācijas, jo tās var rasties tikai tad, ja vīrusam izdodas iekļūt cilvēka šūnās un pavairoties.

Apkopojot minēto, tiesa secināja, ka labums, ko iegūst sabiedrība no šāda ierobežojuma, rīkojuma izdošanas laikā bija lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu.

[5.8] Pieteicējs uzskata, ka pret viņu tiek pielauta diskriminējoša attieksme.

Satversmes 91.pants noteic, ka visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas. Tajā ir ietverti divi savstarpēji cieši saistīti principi: vienlīdzības princips – pirmajā teikumā un diskriminācijas aizlieguma princips – otrajā teikumā (*Satversmes tiesas 2005.gada 14.septembra sprieduma lietā Nr.2005-02-0106 9.punkts*). Administratīvā procesa likuma 6.pantā nostiprinātais vienlīdzības princips paredz, ka, pastāvot vienādiem faktiskajiem un tiesiskajiem lietas apstākļiem, iestāde un tiesa pieņem vienādus lēmumus (pastāvot atšķirīgiem faktiskajiem vai tiesiskajiem lietas apstākļiem, – atšķirīgus lēmumus) neatkarīgi no administratīvā procesa dalībnieku dzimuma, vecuma, rases, ādas krāsas, valodas, reliģiskās pārliecības, politiskajiem vai citiem uzskatiem, sociālās izcelsmes, tautības, izglītības, sociālā un mantiskā stāvokļa, nodarbošanās veida un citiem apstākļiem.

Juridiskajā literatūrā ir skaidrots, ka, ja atšķirīgā attieksme balstīta uz kādu no kritērijiem, kas iekļauti diskriminācijas aizliegumā (piemēram, dzimumu, rasi, tautību, reliģisko piederību u.tml.), tad atšķirīgās attieksmes attaisnojums vai nu vispār nav iespējams, vai arī tas ir iespējams tikai izņēmuma gadījumā. Ja atšķirīgā attieksme balstās uz jebkuru citu kritēriju, tad pietiek pamatot, ka tai ir saprātīgi iemesli, ka tai ir leģitīms mērķis un ka tā ir samērīga (*Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 98.lpp.*).

No lietas apstākļiem neizriet, ka pieteicēja tiesības ir ierobežotas uz kāda aizliegtā kritērija pamata. Līdz ar to norādītie apsvērumi ir vērtējami līdztiesības principa, nevis diskriminācijas aizlieguma kontekstā.

[5.9] Rīkojuma 5.3.apakšpunkts attiecas uz valsts un pašvaldību institūcijās strādājošo darba specifiku, savukārt sākotnēji uz pārējiem darba devējiem attiecās rīkojuma 5.7.apakšpunkts (*vēlāk tika svītrots*), kas paredzēja, ka darba devējs, veicot tiesību normā noteikto izvērtējumu, pieprasa, lai

darbiniekam (amatpersonai) būtu vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts: 1) ja darbinieks (amatpersona) darba (amata) pienākumu pildīšanas laikā ir tiešā saskarsmē ar klientiem, nonāk fiziskā kontaktā vai ilgstoši atrodas tuvāk par diviem metriem no klienta vai vairāki darbinieki (amatpersonas) darba (amata) pienākumus veic ilgstošā savstarpējā saskarsmē, nonāk fiziskā kontaktā vai ilgstoši atrodas tuvāk par diviem metriem; 2) ja darbiniekam (amatpersonai) ir paaugstinātas iespējas inficēties, atrodoties tiešā saskarsmē un kontaktējoties ar lielu skaitu personu, kuru veselības stāvoklis nav zināms; 3) ja darbinieka (amatpersonas) klātienes darba (amata) pienākumi ir kritiski svarīgi sabiedrībai, kā arī uzņēmuma vai iestādes darbības nepārtrauktības nodrošināšanai. Atbilstoši rīkojuma 5.7.[1]apakšpunktā noteiktajam (*redakcijā, kas bija spēkā no 2021.gada 20.oktobra līdz 2022.gada 17.janvārim*) no 2021.gada 15.decembra darbiniekiem, tostarp brīvprātīgajiem un personām ar ārpakalpojuma līgumiem, kuri nav minēti šā rīkojuma 5.7.apakšpunktā un kuri veic darba pienākumus klātienē, nepieciešams vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts. Savukārt atbilstoši rīkojuma 5.7.[1]apakšpunktā noteiktajam (*redakcijā, kas bija spēkā no 2022.gada 18.janvāra*) darbiniekiem, tai skaitā brīvprātīgajiem un personām ar ārpakalpojuma līgumiem, kuri nav minēti šā rīkojuma 5.3.apakšpunktā un kuri veic darba pienākumus klātienē, nepieciešams uzrādīt primārās vakcinācijas, balstvakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu.

Savukārt rīkojuma 5.10.1.apakšpunkts noteica, ka saņemt un sniegt saimnieciskos pakalpojumus (tai skaitā kultūras pakalpojumus vai atrakcijas ārtelpās), organizēt un apmeklēt pasākumus, kā arī apmeklēt sporta sacensības var tikai epidemioloģiski drošā vidē, ja tiek veikta vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu verifikācija.

Tādējādi atbilstošs sertifikāts tika prasīts plašākam personu lokam nekā tikai valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbiniekiem un amatpersonām.

Kā tiesa jau konstatēja, labums, ko iegūst sabiedrība no šādiem ierobežojumiem, rīkojuma izdošanas laikā bija lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu. Turklāt rīkojuma prasību leģitīmais mērķis bija aizsargāt citu cilvēku tiesības, apturot vai ierobežojot infekcijas izplatīšanos sabiedrībā. Tiesas vērtējumā tas it sevišķi svarīgi, ņemot vērā pieteicēja nodarbošanos – ārstniecības persona pediatrs - tostarp pirmsskolas izglītības iestādē.

Arī ECT atzinusi, ka gadījumā, ja brīvprātīgas vakcinēšanās politika nav pietiekama, lai sasniegtu un uzturētu kolektīvo imunitāti, vai kolektīvajai imunitātei nav nozīmes slimības rakstura dēļ (piemēram, stingumkrampji), nacionālās iestādes var pamatoti ieviest obligātas vakcinēšanās politiku, lai panāktu atbilstoša līmeņa aizsardzību pret nopietnām slimībām (*ECT 2021.gada 8.aprīļa sprieduma apvienotajā lietā Nr.47621/13 „Vavrička un citi pret Čehijas Republiku" 288.punkts*). Ministru kabinets paskaidrojumos norādījis, ka viens no rīkojuma pieņemšanas mērķiem ir sabiedrības epidemioloģiskās drošības aizsardzība, kas saistās ar vakcinācijas aptveres palielināšanu.

Ievērojot minēto, nav pamata atzīt, ka leģitīmo mērķi tikpat efektīvi var sasniegt ar citiem – mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, piemēram, testēšanu, uz ko norādījis pieteicējs.

[5.10] Pieteicējs izsaka bažas par riskiem, ko cilvēku veselībai var radīt vakcīnas, tostarp nāvi.

Zāļu valsts aģentūras tīmekļa vietnē ir pieejami aktuālie katras vakcīnas drošuma pārskati (pieejams *https://www.zva.gov.lv/lv/pacientiem-un-sabiedribai/covid-19-vakcinas/vakcinas*), no kā var secināt, ka zāļu drošums joprojām tiek rūpīgi uzraudzīts un ka no konstatētajām blakus parādībām un pētījumiem nepastāv objektīvas šaubas par vakcīnu drošumu tādā mērā, lai tiesai būtu pamats atzīt vakcināciju pašu par sevi par īpaši bīstamu vai nepiemērotu konkrētā mērķa sasniegšanai. Visi lokāli ziņotie blakusparādību gadījumi tiek apstrādāti un iekļauti Eiropas dalībvalstu kopējā ziņojumu datubāzē *EudraVigilance*. Taču jāņem vērā, ka tajā parādās visi ziņotie gadījumi neatkarīgi no tā, vai to saistība ar konkrēto zāļu lietošanu ir apstiprinājusies vai nav. Aģentūra publicē šos datus, lai sabiedrība, varētu piekļūt informācijai un arī uzraudzīt zāļu un vakcīnu drošumu. Taču informācija par ziņotajiem gadījumiem nenozīmē, ka zāles patiešām izraisītu attiecīgo nevēlamo efektu vai ka to lietošana nebūtu droša. Tikai visu pieejamo datu detalizēta novērtēšana un zinātniska izpēte ļauj izdarīt vienmēr zīmīgus secinājumus par zāļu ieguvumu un risku. Gadījumā, ja tiek konstatēts nepieņemams drošuma apdraudējums, kas izmaina ieguvuma un riska samēru un padara to negatīvu, reģistrācija tiek apturēta.

Pieteicējs pieteikuma papildinājumos detalizēti aprakstījis vakcīnu blakusparādības, taču nav norādījis uz īpašiem apstākļiem (medicīniskajām indikācijām), kuru rezultātā tiktu apdraudēta tieši viņa veselība, nav iesniegti pierādījumi (medicīnisku dokumentāciju), kas apliecinātu objektīvus ar veselību saistītus iemeslus, lai atliktu vai neveiktu vakcināciju. Administratīvā procesa dalībnieka paskaidrojumi, kas satur ziņas par faktiem, uz kuriem pamatoti viņa prasījumi vai iebildumi, atzīstami par pierādījumiem tikai tad, ja tos apstiprina citi pārbaudīti un novērtēti pierādījumi lietā (*Administratīvā procesa likuma 161.panta pirmā daļa*). Šobrīd citi pierādījumi, kas apliecina pieteicēja bažas par vakcīnu iedarbību uz viņa ķermeni, lietā nav.

Lai gan ir pētījumi, ka arī vakcinētās personas var nodot vīrusu tālāk (*piemēram*, *Community transmission and viral load kinetics of the SARS-CoV-2 delta (B.1.617.2) variant in vaccinated and unvaccinated individuals in the UK: a prospective, longitudinal, cohort study//The Lancet Infectious Diseases, 29.10.2021., https://www.thelancet.com/journals/laninf/article/PIIS1473-3099(21)00648-4/fulltext*), rīkojuma spēkā esības laikā aktuālie pētījumi liecināja, ka vakcinētās personas kopumā atveseļojas ātrāk un arī vīrusu var nodot tālāk neilgāku laiku nekā vakcinētās personas (*https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMc2102507*). Tādējādi var secināt, ka vakcinācija aizsargā gan personu pašu, gan šīs personas līdzcilvēkus.

[5.11] Ņemot vērā visu iepriekš konstatēto, tiesa secināja, ka Ministru kabineta rīkojuma 5.3., 5.7., 5.7.[1] un 5.10.1.apakšpunktos noteiktais pienākums vakcinēties ir noteikts saskaņā ar likumu, tam ir leģitīms mērķis – neatliekama sociāla vajadzība aizsargāt citu cilvēku tiesības – sabiedrības epidemioloģiskās drošības aizsardzība, kas saistās ar infekcijas izplatības ierobežošanu, vienlaikus sabiedrības interesēs nodrošinot svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību un tas ir samērīgs, proti, likumdevēja lietotie līdzekļi ir piemēroti un nepieciešami leģitīmā mērķa sasniegšanai, kā arī šo mērķi nevar sasniegt ar citiem, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem.

Tiesa atzina, ka labums, ko iegūst sabiedrība, nosakot vakcinēšanās pienākumu, ir lielāks par personas tiesībām nodarīto zaudējumu.

Ievērojot minēto, pārsūdzētie rīkojuma 5.3., 5.7., 5.7.[1] un 5.10.1.apakšpunkti attiecībā pret pieteicēju ir atzīstami par tiesiskiem.

Attiecībā uz pieteikumā izteikto lūgumu atzīt minētos punktus par prettiesiskiem, lai novērstu līdzīgu gadījumu atkārtošanos - lai nākotnē netiktu piemērota prasība vakcinēties atkārtoti vai veikt balstvakcināciju, tiesa norādīja, ka rīkojums ir zaudējis spēku un tā normas nevarēs piemērot nākotnē. Tiesiskums tiek vērtēts rīkojuma un tā apakšpunktu pieņemšanas brīdī.

[6] Pieteicējs par minēto spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību, kura pamatota ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Tiesas veiktais pamattiesību ierobežojuma samērības izvērtējums ir pilnībā nepareizs un neatbilstošs, jo tiesa nav vērtējusi pieteikumā norādīto Satversmes 91., 93., 95. un 111.pantā noteikto tiesību aizskārumu, kā arī to, ka šīs tiesības ir absolūtas un neierobežojamas.

[6.2] Latvijā un ārvalstīs ir apstiprinātas nāves, ko izraisīja Covid-19 vakcīnas, līdz ar to kaitējums no vakcīnas vairs nav tikai teorētiski pieņemams.

[6.3] Tiesa nav vērtējusi argumentus un piemērus, kas apliecina kļūdas vakcinētu mirušu cilvēku nāves cēloņu izmeklēšanā un noteikšanā, piemēram, retas autopsijas, kas liecina, ka vakcīna kā nāves cēlonis Latvijā tiek atpazīta un uzrādīta patiesajam stāvoklim neatbilstoši reti.

[6.4] Ministru kabinets atsakās nosaukt, cik no 700 ziņojumiem par vakcinētu personu nāvi no Covid-19 ir nosūtīti Eiropas datu bāzei. Pastāv pamatotas šaubas, ka uzraudzības dati nav ticami un neatspoguļo patieso stāvokli. Tiesa, nenoskaidrojot patiesību, ir pieņēmusi, ka ziņas par vakcīnas drošumu ir patiesas un pilnīgas.

[6.5] Tiesību uz godu un cieņu sastāvā ietilpst arī cilvēka tiesības uz pašnoteikšanos, tostarp tiesības noteikt par savu ķermeni, kas tiek pārkāpts ar prasību vakcinēties, atteikšanās gadījumā liedzot turpināt darba attiecības un attiecīgi pakļaujot cilvēku iztikas zaudēšanas riskam. Pirmās instances šo argumentu vispār nav vērtējusi.

[6.6] Ierobežojums nav noteikts ar likumu, jo Satversmes 91., 93., 95. un 111.pantā noteiktās tiesības nav ierobežojamas arī ārkārtējās situācijas

laikā.

[6.7] Tiesa nav vērtējusi, vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem. Pieteicēja ieskatā mērķi iespējams sasniegt ar testēšanu, jo arī vakcinētas personas izplata vīrusu.

[6.8] Tiesa nav ņēmusi vērā, ka Covid-19 pārslimojuši cilvēki ar šo slimību atkārtoti saslimst 3 reizes retāk kā vakcinēti, kas pierāda tiesas apgalvojumu aplamību par to, ka vakcinācija nodrošina labāku aizsardzību pret atkārtotu inficēšanos, nekā pārslimošana. Turklāt tiesai ir aplams priekšstats par jaunu vīrusa mutāciju veidošanos.

[7] Veselības ministrija kā Ministru kabineta pārstāve iesniedza apgabaltiesā paskaidrojumu, kurā norādīts, ka apelācijas sūdzība nav pamatota un ir noraidāma.

[8] Veselības ministrija sadarbībā ar Slimību profilakses un kontroles centru sniedza atbildes uz tiesas uzdotajiem jautājumiem.

[8.1] Atbildot uz jautājumu, kādus drošības rādītājus uzrādīja vakcīnu ražotāji vakcīnām pirms to laišanas apgrozībā, norādīts, ka, ņemot vērā blakusparādības, jāveic drošuma kritisks novērtējums attiecībā uz ārstējamajām slimībām, citām terapeitiskajām metodēm, pacientu apakšgrupu konkrēto raksturojumu, pirmsklīniskajiem datiem par toksikoloģiju un farmakoloģiju, un jāsniedz ieteikumus par lietošanas nosacījumiem, lai samazinātu blakņu biežumu. Visu Latvijas Republikā izmantoto Covid-19 vakcīnu reģistrācijas pretendenti ir snieguši šos prasītos datus, kas pamato vakcīnu drošumu. Šos datus reģistrācijas procedūras ietvaros izvērtē augsti kvalificēti eksperti. Ekspertīzes rezultātā ir secināts, ka ieguvumi (jeb labums) no šo vakcīnu lietošanas viennozīmīgi pārsniedz risku.

Par katru no reģistrētajām vakcīnām ir sniegti savi drošumu pamatojošie dati. Visa informācija par pirms reģistrācijas iesniegtajiem un vērtētajiem klīniskajiem pētījumiem ir publiski pieejama gan apkopotā veidā zāļu informācijā, kas pieejama Zāļu valsts aģentūras tīmekļa vietnes sadaļā „Zāļu reģistrs.

[8.2] Atbildot uz jautājumu, vai ir pamatotas pieteicēja norādes, ka vakcīnām ir iespējamas smagas un nāvējošas blakus parādības – venoza trombembolija, venoza tromboze, anafilakse, miokardīts, cerebovaskulāri vēnu un sinusa tromboze, trombocitopēnija un citi, norādīts, ka Covid-19 vakcīnu drošuma uzraudzības ietvaros saņemti atsevišķi ziņojumi par letāliem gadījumiem saistībā ar ļoti retām (<1/10 000) smagām apstiprinātām vakcīnu blaknēm un šī informācija ir atspoguļota līdzīgi kā visām citām zālēm arī konkrēto vakcīnu dokumentācijā (zāļu aprakstā un lietošanas instrukcijā). Piemēram, šāda informācija pieejama par vakcīnu *Vaxzevria* saistībā ar trombozes un trombocitopēnijas sindromu, cerebrovaskulāro vēnu un sinusa trombozi, imūntrombocitopēniju, kapilāru pastiprinātas caurlaidības sindromu, kas jau pašas par sevi ir ļoti reti sastopamas blaknes.

Piemēram, ņemot vērā vakcīnu imunoloģisko iedarbību kopumā, jebkuras vakcīnas zināma iespējama blakusparādība, lai gan tā izpaužas ārkārtīgi reti, ir smaga alerģiska reakcija jeb anafilakse. Lai gan šāda blakusparādība ir smaga, bīstama un var būt ar letālām sekām, tā ir salīdzinoši vienkārši novēršama, lietojot atbilstošu pretlīdzekli, un tāpēc, apzinoties šādas blakusparādības risku, pacientu drošībai ikvienā vakcinācijas vietā ir jābūt nepieciešamajiem līdzekļiem pirmās palīdzības sniegšanai anafilakses gadījumā, un personām, kuras nodrošina vakcinācijas pakalpojumus, ir jāprot (jābūt apmācītam un jāspēj) sniegt šādu palīdzību.

Iesniegts pārskats par blakusparādību iespējamību visām Latvijas Republikā jebkad izmantotajām vakcīnām pret Covid-19 infekciju saskaņā ar apstiprinātajiem datiem, kas bija pieejami 2023.gada 26.jūlijā.

Vienlaikus vērsta uzmanība, ka blakusparādību risks vienmēr vērtējams kontekstā ar slimības, pret kuru vakcīna paredzēta, radītajiem riskiem, ņemot vērā ne tikai mirstību, bet arī hospitalizāciju un slimības komplikācijas. Covid-19 iespējamās akūtās komplikācijas ir akūta elpošanas mazspēja, pneimonija, akūts respiratorā distresa sindroms, akūts aknu bojājums, akūts sirds bojājums, sekundāra infekcija, akūta nieru mazspēja, septisks šoks u.c., savukārt biežākās ilgtermiņa komplikācijas ir plaušu bojājumi, venoza vai arteriāla tromboze, sirds bojājumi, infarkts vai insults un neiroloģiski bojājumi.

[8.3] Atbildot uz jautājumu, vai Latvijā ir apkopoti dati par šāda veida slimību rādītājiem apskatāmajā periodā un iepriekšējos periodos (ne tikai ziņojumi, kas sniegti saistībā ar vakcīnu drošumu, bet kopējie statistikas dati), iesniegti tabulā apkopoti dati par unikālo pacientu skaitu gadā par katru no diagnozēm (SSK-10 kodi) laika periodā no 2014.gada līdz 2021.gadam, kas tika ņemti no Slimību profilakses un kontroles centra rīcībā esošiem datiem par valsts apmaksātu stacionāro veselības aprūpi.

[8.4] Atbildot uz jautājumiem, vai Latvijā ir veikti pētījumi saistībā ar Covid-19 vakcīnu drošību pret šiem apdraudējumiem, kādi ir jaunākie pētījumi un dati par konstatētajiem apdraudējuma riskiem (piemēram, ziņojumi par miokardīta riska izpēti) citās valstīs, norādīts, ka Veselības ministrijas rīcībā nav informācijas par konkrētiem Latvijā veiktiem pētījumiem par Covid-19 vakcīnu blakusparādībām. Latvijā nav ticis pieteikts neviens Covid-19 vakcīnu klīniskais pētījums, taču pastāv arī citi pētījumu veidi, piemēram, epidemioloģiskie pētījumi, kuru īstenošana pētniekiem nav jāsaskaņo atbildīgajās iestādēs. Šobrīd jaunākās zinātnes atziņas saglabājas nemainīgas - Covid-19 vakcīnas kopumā uzrāda pārliecinošus drošuma un efektivitātes rādītājus, tās ir visefektīvākais Covid-19 profilakses līdzeklis un devušas būtisku ieguldījumu pandēmijas apkarošanā.

[8.5] Atbildot uz jautājumu, vai ir pamatotas pieteicēja norādes, ka Eiropas Zāļu aģentūra ziņojumā ir uzrādījusi, ka mirstība uz 100 tūkstošiem pacientu no *Pfizer-BioNTech* vakcīnas *Comirnaty* ir 1,29, *AstraZeneca* vakcīnas *Vaxzveria* – 1,83, *Janssen* vakcīnas *Jcovden* – 1,21, *Moderna* vakcīnas *Spikevax* – 0,89, norādīts, ka nedz Veselības ministrijas, nedz Zāļu valsts aģentūras rīcībā nav datu vai avotu, kur Eiropas Zāļu aģentūra būtu ziņojusi par šādiem mirstības datiem.

[8.6] Atbildot uz jautājumu, vai šobrīd ir jaunāki pētījumi par vakcīnu drošības rādītājiem un blakus parādību biežumu, norādīts, ka drošuma dati tiek pastāvīgi aktualizēti, un vakcīnu zāļu aprakstos un lietošanas instrukcijās vienmēr ir pieejami aktuālie dati par iespējamām blakusparādībām, to smagumu, biežumu un pasākumiem riska mazināšanai. Veselības aprūpes speciālistiem atbilstošā formātā prezentēta informācija par blakusparādībām ir pieejama vakcīnu zāļu apraksta 4.8.apakšpunktā, savukārt vispārējai sabiedrībai atbilstošā formātā šī pati informācija prezentēta vakcīnu lietošanas instrukciju 4.punktā. Zāļu aprakstiem un lietošanas instrukcijām, kas ir juridiski saistoši dokumenti un pastāvīgi aktualizēti dokumenti, var piekļūt Zāļu valsts aģentūras tīmekļa vietnes sadaļā „Zāļu reģistrs". Vairāk informācijas par to, kā tiek uzraudzīts Covid-19 vakcīnu drošums, t. sk. blakusparādības un to biežums, ir pieejama Eiropas Zāļu aģentūras tīmekļa vietnē.

[8.7] Atbildot uz lūgumu sniegt salīdzinošu vakcīnu mirstības un citu blakņu iespējamības riska vērtējumu, salīdzinot ar citu vakcīnas drošuma rādītājiem (piemēram, dažādām tā saucamajām rutīnas vakcīnām, kuru pielietošanā ir ilgstoši izpētīta), norādīts, ka Veselības ministrija nevar sniegt salīdzinošu vakcīnu mirstības un citu blakņu iespējamības riska vērtējumu, jo šāds *post hoc* salīdzinājums būtu zinātniski nekorekts, jo ir atšķirīgas populācijas, kas saņem vakcīnas, atšķiras slimības, pret kurām vakcinē un pētījumu laika periodi u.c.

[8.8] Atbildot uz jautājumu, kāda ir Covid-19 vakcīnu (kopējā) faktiskā efektivitāte pret saslimšanas risku Latvijā laika posmā no 2021.gada septembra līdz 2022.gada maijam pa mēnešiem, norādīts, ka Latvijā vakcinācijas pret Covid-19 efektivitāte norādītajā laika periodā tiek vērtēta, pamatojoties uz epidemioloģiskās uzraudzības datiem par personām ar apstiprinātu Covid-19 infekciju un personu vakcinācijas datiem (*e-veselības vakcinācijas fakta dati*), atsevišķi aprēķinot vakcinācijas ietekmi uz risku inficēties ar Covid-19 infekciju, stacionēšanas risku un letāla iznākuma risku. Šim nolūkam katram no minētajiem vakcīnas iedarbības efektiem tiek aprēķināts relatīvais risks (turpmāk – RR). RR koeficients norāda, cik reizes iespējamība inficēties ar Covid-19, nonākt slimnīcā vai nomirt cilvēkiem, kuri nav vakcinēti pret Covid-19, ir lielāka, salīdzinājumā ar iespējamību vakcinētai populācijas daļai. RR koeficients tiek aprēķināts, salīdzinot saslimstību ar Covid-19 infekciju, hospitalizācijas epizožu un nāves gadījumu biežumu (uz 100 000 personām) vakcinētiem un nevakcinētiem indivīdiem. Dati par vakcinācijas pret Covid-19 efektivitāti attiecīgajā laikposmā pa mēnešiem apkopota tabulā.

[8.9] Atbildot uz jautājumiem, kādus efektivitātes rādītājus uzrādīja vakcīnu ražotāji pirms vakcīnu reģistrācijas un tirdzniecības uzsākšanas, vai šobrīd faktiski konstatētie rādītāji atšķiras no ražotāja sākotnēji uzrādītajiem datiem, vai atšķirības ir būtiskas, kādi kritēriji principā nosaka to, ka vakcīnas ir atzīstama par efektīvu līdzekli pret saslimšanas risku, norādīts, ka pirms vakcīnu reģistrācijas un piegādēm izvērtēšanai kompetentajā iestādē tika iesniegti tiesību aktos noteiktajām prasībām atbilstoši III fāzes klīnisko pētījumu dati.

Vakcinācijas potenciālā efektivitāte (*vaccine efficacy*), kuru ražotājs nosaka klīniskajos pētījumos pirms zāļu reģistrācijas, ir noteikta katras vakcīnas zāļu apraksta 5.sadaļā „Farmakoloģiskās īpašības"'. Atbilstoši publiski pieejamai informācijai vakcīnu zaļu aprakstos, uz reģistrācijas brīdi dati par vakcīnu relatīvo iedarbību pieaugušo populācijā bija šādi: *Comirnaty* 95,3% TI (89,5; 98,3), *Spikevax* 94,1% TI (89,3; 96,8), *Vaxzevria* 74,0% TI (65,3–80,5), *Jcovden* 66,9% (59,0; 73,4), *Nuvaxovid* 90,4 % TI (82,9; 94,6).

Covid-19 infekcijas pārslimošanas vai vakcinācijas rezultātā iegūta imunitāte nav stabila un tā pakāpeniski samazinās, kas nosaka balstvakcinācijas nepieciešamību. Saskaņā ar Lielbritānijā publicētajiem datiem, kuri tika iegūti pirms 2022.gada aprīļa, visu Covid-19 vakcīnu efektivitāte, tostarp pēc pirmajām balstvakcinācijas devām pret simptomātisku slimību, ko izraisīja SARS-CoV-2 vīrusa Omikrona varianta BA.1 apakšlīnija un turpmākās Omikrona varianta apakšlīnijas, ir zema (sākot no aptuveni 50% līdz 60%) un strauji samazinājās līdz gandrīz nullei pusgada laikā. Vakcinācijas efektivitāte pret hospitalizāciju pēc otrās devas bija 40,2% pēc 15 vai vairāk mēnešiem un 52,3% pēc 12 līdz 14 mēnešiem pēc pirmās baltsvakcinācijas devas. Vakcīnas efektivitāte pret letālu iznākumu Omicron varianta (visas apakšlīnijas, izmantojot testus, kas veikti līdz 2022.gada 5.septembrim) dēļ, ir novērtēta personām vecumā no 65 gadiem un vecākiem. Dati liecina, ka vairāk nekā 40 nedēļas pēc otrās devas ievadīšanas vakcīnas efektivitāte bija aptuveni 50%. Divas vai vairāk nedēļas pēc trešās un ceturtās vakcinācijas devas efektivitāte pieauga līdz attiecīgi 85,0% un 80,9%. 40 vai vairāk nedēļas pēc trešās devas vakcinācijas efektivitāte samazinājās līdz 56,9%. Ne visas vakcīnas saglabāja vienlīdz augstu efektivitāti pret dažādiem Covid-19 paveidiem. Tomēr, šo informāciju ņem vērā plānojot nacionālo vakcinācijas stratēģiju, kā arī tiek izstrādātas un reģistrētas pielāgotas vakcīnas dominējošiem Covid-19 paveidiem. Vienlaikus jāpiebilst, ka kopējais pašreizējais zinātniskais uzstādījums ir, ka vakcinācija pret Covid-19 ir visefektīvākais SARS-CoV-2 infekcijas profilakses līdzeklis, it īpaši pasargājot sabiedrības locekļus no smagas saslimšanas un letāla slimības iznākuma, kas savukārt ir ļāvis saglabāt pietiekamu veselības aprūpes sistēmu funkcionalitāti pandēmijas laikā, kad tā bija nopietni apdraudēta, kas varētu radīt katastrofālas sekas.

Vakcīnu pret Covid-19 vīrusu izvērtēšanā ņem vērā to potenciālo efektivitāti pret simptomātisko slimību, hospitalizāciju, letālo iznākumu, inficēšanos un vīrusa transmisiju.

[8.10] Veselības ministrija sniegusi datus par reģistrēto pārslimojošo personu kopējā skaita izmaiņām laika posmā no 2021.gada oktobra līdz 2022.gada maijam, norādot nāves gadījumu skaitu mēnesī.

[8.11] Atbildot uz lūgumu sniegt viedokli par to, kādā veidā slimības izplatību 2022.gada sākumā ietekmēja (cik lielā mērā) tieši aizliegums personām strādāt, norādīts, ka ierobežojumi kontaktēties nevakcinētajiem cilvēkiem darba vietās mazināja Covid-19 izplatīšanos un pārmērīgu slodzi veselības aprūpes sistēmai. Norma par pienākumu uzrādīt vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu, lai varētu veikt darba pienākumus valsts un pašvaldību iestādēs, tika ieviesta laikā, kad Covid-19 saslimstības un hospitalizācijas pīķa laikā ārstniecības iestāžu pārslodzes dēļ valsts atradās soļa attālumā no veselības aprūpes sistēmas kolapsa, kas draudētu ar katastrofālām sekām visai sabiedrībai kopumā. Tas notika apstākļos, kad jau bija nodrošināta plaša efektīvu un drošu vakcīnu klāsta pieejamība, tāpēc vakcinācijas aptveres veicināšana bija sabiedrības veselības interesēs, un valsts izmantoja tās rīcībā esošos leģitīmos līdzekļus, lai sasniegtu vajadzīgos mērķus.

[9] Pieteicējs iesniedza tiesā papildu paskaidrojumus, kuros papildus jau minētajiem argumentiem norādīts turpmākais.

[9.1] Veselības ministrija lielā mērā vilto un slēpj datus, tāpēc vakcīnas patiesā ietekme uz mirstību nav zināma. Covid-19 gadījumos autopsijas nav obligātas.

[9.2] Veselības ministrijas sniegtās atbildes uz pieteicēja norādītajiem jautājumiem pirmās instances tiesā apstiprina, ka pārslimošana atkārtotas saslimšanas novēršanā Latvijā ir bijusi 3 reizes efektīvāka par vakcinēšanos.

[9.3] 12 000 vakcīnu saņēmušu cilvēku darbspējīgā vecumā priekšlaicīgas nāves cēlonis nav izmeklēts atbilstoši labas medicīniskās prakses pētījuma prasībām. Tas nozīmē, ka statistikas dati par vakcinācijas efektivitāti un drošību nav ticami.

[9.4] Latvijā no Covid-19 ir miruši 790 pilnībā vakcinēti cilvēki, bet Zāļu valsts aģentūra norāda, ka Latvijā saņemti 12 blakusparādību ziņojumi par gadījumiem, kuros minēts efektivitātes trūkums Covid-19 vakcīnām. Veselais saprāts nosaka, ka gadījumā, ja pret Covid-19 vakcinēts cilvēks mirst no Covid-19, tad šīs personas gadījumā vakcīna nav bijusi efektīva. Tādējādi Latvijas zāļu uzraudzības datu bāzes nav ticamas.

[9.5] Pētījumi, kas varēja uzrādīt kaitējumu veselībai, pirms vakcīnas reģistrācijas netika veikti. *Pfizer* vadība ir atzinusi, ka vakcīna, lai ātrāk nonāktu pārdošanā, netika testēta attiecībā uz to, vai tā pārtrauc vīrusa transmisiju, vai tā pārtrauc saslimšanas izplatību. Vakcīna tika apstiprināta paātrināti ar nosacījumu, ka tās drošības pētīšana turpināsies.

[9.6] Potenciālie riski cilvēka dzīvībai un veselībai, reģistrējot vakcīnas, neparādījās tāpēc, ka tie netika pētīti, tādējādi vakcīnu drošības rādītāji, reģistrējot tās Zāļu valsts aģentūrā, bija nepilnīgi.

[9.7] Tiesai iesniegtais blakusefektu apkopojums ir nepilnīgs, jo tajā nav minētas visas zāļu aprakstos minētās blaknes, kas norāda uz ekspertu paviršību vai faktu mērķtiecīgu slēpšanu.

[9.8] Latvijas dati par vakcinētu cilvēku slimošanu liecina, ka pēc tam, kad cilvēki 2021.gada novembrī pienākuma dēļ vakcinējās, pandēmija Latvijā nevis mazinājās, kā tam būtu jābūt, ja vakcīna pasargātu no saslimšanas, bet turpmākajos mēnešos pieņēmās spēkā vairāk kā 3 reizes, apliecinot pienākuma vakcinēties un ierobežojumu kaitīgumu.

[9.9] Lai vakcīnu varētu uzskatīt par efektīvu, tā praksē nedrīkst veicināt vakcinētu cilvēku saslimstību, un vakcinēti cilvēki nedrīkst mirt no slimības, pret ko tie ir vakcinēti.

[9.10] Pēc vakcinēšanās pienākuma noteikšanas saslimstība pieauga 3,3 reizes, kas apliecina ka ierobežojumi nebija efektīvi.

[9.11] Tiesai uzrādītie dati nesakrīt ar publiski pieejamās atbildēs deputātiem uzrādītajiem datiem, kas liecina, ka Veselības ministrija vilto datus pēc vajadzības.

[9.12] Vakcīnu riska un ieguvumu vērtējumā vakcīnas riski nav salīdzināmi ar slimības riskiem, jo nevakcinēts cilvēks var arī nesaslimt. No Latvijas iedzīvotājiem saslima aptuveni puse (900 000) cilvēku. Vakcīna nedrīkst radīt nekādu risku cilvēka veselībai vai dzīvībai.

Motīvu daļa

[10] Rakstveida procesā pārbaudījusi lietas materiālus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pieteicēja apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir noraidāms.

[11] Brīdī, kad pieteicējs iesniedza pieteikumu, rīkojuma 5.3.apakšpunkts noteica, ka valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbinieki un amatpersonas no 2021.gada 15.novembra savus darba pienākumus var veikt tikai tad, ja viņiem ir vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts. 5.7.apakšpunkts noteica, ka darba devējs izvērtē katra darbinieka darba pienākumus un darba apstākļus klātienē, nosakot inficēšanās risku un iespējamo

risku citu cilvēku veselībai; pamatojoties uz minēto inficēšanās risku izvērtējumu darba vietā, vērtējot katru gadījumu individuāli un ņemot vērā samērīguma, tiesiskuma un vienlīdzības principu, pieprasa, lai darbiniekam būtu vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts, ja pastāv kāds no tālāk minētajiem apstākļiem, proti, normā sīkāk norādīta saskarsme ar klientiem, paaugstinātas iespējas inficēties, atrodoties tiešā saskarsmē un kontaktējoties ar lielu skaitu personu, kuru veselības stāvoklis nav zināms, vai arī darbinieka klātienes darba pienākumi ir kritiski svarīgi sabiedrībai, kā arī uzņēmuma darbības nepārtrauktības nodrošināšanai. 5.7.[1]apakšpunkts (*spēkā no 2021.gada 20.oktobra*) noteica, ka no 2021.gada 15.decembra darbiniekiem, tostarp brīvprātīgajiem un personām ar ārpakalpojuma līgumiem, kuri nav minēti rīkojuma 5.7.apakšpunktā un kuri veic darba pienākumus klātienē, nepieciešams vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts. Savukārt 5.10.1.apakšpunkts noteica, ka saņemt un sniegt saimnieciskos pakalpojumus (tai skaitā kultūras pakalpojumus vai atrakcijas ārtelpās), organizēt un apmeklēt pasākumus, kā arī apmeklēt sporta sacensības var tikai epidemioloģiski drošā vidē, ja tiek veikta vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu verifikācija. Senāts šajā lietā ir atzinis, ka no rīkojuma 5.3.apakšpunkta nepārprotami izriet, ka minētie darbinieki un amatpersonas nevar veikt pienākumus, ja viņiem nav attiecīgā sertifikāta (*Senāta 2021.gada 25.novembra lēmuma lietā Nr.SKA-1355/2021 (670015821) 8.punkts*). Tāpat Senāts atzinis, ka uz personām, kuras sniedz veselības aprūpes pakalpojumus ārstniecības iestādēs un aptiekās, kopš 2021.gada 20.oktobra attiecas rīkojuma 5.7.[1]apakšpunktā noteiktais, ka visiem darbiniekiem, kuri veic darba pienākumus klātienē, nepieciešams vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts (*Senāta 2022.gada 8.februāra lēmuma lietā Nr.SKA-605/2022 (680102821) 8.punkts*). Tātad vispārīgi uz pirmsskolas izglītības iestādē nodarbinātajiem kā valsts un pašvaldību institūciju darbiniekiem plašākā nozīmē ir attiecināms rīkojuma 5.3.apakšpunkts, savukārt uz ārstiem, kas praktizē privāti,– rīkojuma 5.7.[1]apakšpunkts.

Pieteicējs bija nodarbināts veselības aprūpes jomā kā ārsts pediatrs Rīgas pirmsskolas izglītības iestādē /Nosaukums A/, kā arī sniedz konsultācijas privāti - /Nosaukums B/. Tātad, ievērojot Senāta atziņas, secināms, ka uz pieteicēju tieši vai netieši – caur rīkojumā paredzētiem darba devēja lēmumiem – attiecās ar rīkojuma 5.3. un 5.7.[1]apakšpunktu uzliktais ierobežojums veikt darba pienākumus bez attiecīgā sertifikāta un 5.10.1.apakšpunktā noteiktais pienākums sniegt saimnieciskos pakalpojumus, ja tiek veikta vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu verifikācija.

No pieteikuma un pieteikuma precizējuma izriet, ka pieteicējs ar pārsūdzētajiem rīkojuma apakšpunktiem noteikto pienākumu ir izpildījis. Senāts šajā lietā ir atzinis, ka ja administratīvais akts ir izpildīts (tātad zaudējis spēku), savu tiesisko interešu aizsardzību privātpersona var īstenot, iesniedzot pieteikumu par administratīvā akta atzīšanu par prettiesisku, atbilstoši pamatojot pieteikuma nepieciešamību.

Pieteicējs ir lūdzis atzīt par prettiesisku rīkojuma Nr.720 5.3., 5.7., 5.7.[1] un 5.10.1.apakšpunktus, ciktāl tas attiecas uz ārsta pakalpojumu sniegšanu, lai pieprasītu atlīdzinājumu par nemantisko kaitējumu – goda un cieņas aizskārumu, kas radīts ar rīkojumu Nr.720, kā arī atlīdzinājumu par veselības vai dzīvības aizskārumu gadījumā, ja šāds kaitējums būs iestājies un tiks pierādīta cēloniskā sakarība starp vakcinācijas faktu un kaitējumu pieteicēja veselībai vai dzīvībai.

Ievērojot minēto, apgabaltiesa secina, ka ar rīkojuma Nr.720 5.3., 5.7., 5.7.1 . un 5.10.1.apakšpunktiem uzliktais ierobežojums attiecas uz pieteicēju.

[12] Izvērtējusi pirmās instances tiesas sprieduma pamatojumu kopsakarā ar procesa dalībnieku sniegtajiem paskaidrojumiem un pieteicēja pieteikumā un apelācijas sūdzībā izteiktajiem argumentiem, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesa ir pareizi konstatējusi lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, piemērojusi atbilstošās tiesību normas un pareizi tās interpretējusi, pirmās instances tiesas izdarītie secinājumi ir pareizi un pietiekami, tādēļ apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai, atzīstot pirmās instances tiesas spriedumā sniegto pamatojumu par pilnībā pietiekamu, un atkārtoti izvērstāku argumentu izklāstu nenorāda.

Par apelācijas sūdzībā norādītajiem argumentiem Administratīvā apgabaltiesa norāda turpmāko.

[13] Pieteicējs argumentē, ka ierobežojums nav noteikts ar likumu, jo Satversmes 91., 93., 95. un 111.pantā noteiktās tiesības nav ierobežojamas arī ārkārtējās situācijas laikā.

Likuma atrunas princips paredz, ka privātpersonai nelabvēlīgu administratīvo aktu izdot vai faktisku rīcību veikt iestāde var uz Satversmes, likuma, kā arī uz starptautisko tiesību normas pamata (Administratīvā procesa likuma 11.pants).

Atbilstoši likuma atrunas principam personai nelabvēlīgas tiesiskās sekas var radīt tad, ja tam pamats ir rodams tiesību normā, kuru akceptējis demokrātiski leģitimēts likumdevējs (*sal. Biksiniece-Martinova L. Administratīvā procesa likuma 11.panta komentārs. Grām.: Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Autoru kolektīvs Dr.iur. J.Briedes zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 171.lpp.*). Arī Senāta judikatūrā uzsvērts, ka likuma atrunas princips ierobežo nelabvēlīgu tiesisko seku radīšanu privātpersonai, neesot atbilstošam tiesību normās paredzētam pilnvarojumam (*Senāta, 2021.gada 15.janvāra sprieduma lietā Nr.SKA-149/2021, ECLI:LV:AT:2021:0115.A420234817.12.S, 16.punkts*).

Saskaņā ar Satversmes tiesas praksi, lai privātpersonas tiesību ierobežojumu atzītu par leģitīmu, nepietiek, ka tas ir pienācīgi noteikts ar likumu. Tam ir jāatbilst leģitīmam mērķim, kuru valsts vēlas sasniegt, nosakot šo ierobežojumu, kā arī jāatbilst samērīguma principam (piemēram, *Satversmes tiesas 2003.gada 20.maija sprieduma lietā Nr. 2002-21-01 secinājumu daļas 2.punkts, 2020.gada 11.decembra sprieduma lietā Nr. 2020-26-0106, 12.punkts*). Šī shēma attiecas arī uz administratīvo procesu, tādēļ, izdodot privātpersonai nelabvēlīgu administratīvo aktu vai veicot faktisko rīcību, likuma atrunas princips jāpiemēro kontekstā ar demokrātiskās iekārtas principu un samērīguma principu (*Biksiniece-Martinova L. Administratīvā procesa likuma 11.panta komentārs. Grām.: Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Autoru kolektīvs Dr.iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 175.lpp.*).

Demokrātiskās iekārtas princips noteic, ka iestāde un tiesa, piemērojot tiesību normas, apsver, vai privātpersonai nelabvēlīgs administratīvais akts vai faktiskā rīcība ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizsargātu citu privātpersonu tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību vai tikumību (Administratīvā procesa likuma 12.pants).

Princips attiecas uz gadījumiem, kad ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību tiek ierobežotas privātpersonas tiesības vai brīvības. Tiesību vai brīvības ierobežojuma nepieciešamību demokrātiskā sabiedrībā nosaka, pirmkārt, neatliekamas sabiedriskas vajadzības esība, un, otrkārt, attiecīgā ierobežojuma piemērotība, nepieciešamība un atbilstība šīs neatliekamās sabiedriskās vajadzības īstenošanai. Lai noskaidrotu privātpersonas tiesību ierobežojuma nepieciešamību demokrātiskā sabiedrībā, vispirms jānoskaidro ierobežojuma mērķis. Pantā ir izsmeļoši norādīti leģitīmie pamati (mērķi), kuru dēļ iespējama samērīga tiesību ierobežošana. Tas sakrīt ar Satversmes 116.pantā minēto ierobežojumu pamatu uzskaitījumu. Tas nozīmē, ka administratīvajās tiesībās privātpersonas tiesības ierobežojamas pēc līdzīgiem principiem un iespējams izmantot Satversmes 116.panta interpretāciju, ko veikusi Satversmes tiesa (*Biksiniece-Martinova L. Administratīvā procesa likuma 12.panta komentārs. Grām.: Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Autoru kolektīvs Dr.iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 177.–179.lpp.*).

[14] Senāts 2023.gada 31.maijā spriedumā lietā Nr.SKA-364/2023 jau vērtēja un atzina, ka rīkojuma 5.3.apakšpunktā noteiktajam ierobežojumam ir leģitīms mērķis (*minētā sprieduma 16.–20.punkts*) un tas ir samērīgs (*21.–29.punkts*). Apgabaltiesa šajā spriedumā tālāk arī izmantos minētajā spriedumā ietvertās atziņas.

[15] Eiropas Cilvēktiesību tiesa savā praksē ir atzinusi, ka Covid-19 vīrusa radītais apdraudējums sabiedrības veselībai bija ļoti nopietns, un jāņem vērā, ka zināšanas par vīrusa īpašībām un bīstamību pandēmijas sākumposmā bija ļoti ierobežotas un tādēļ valstīm bija ātri jāreaģē šajā laikposmā. No tā izriet, ka attiecībā uz šo lietu tiesai jāņem vērā konkurējošās intereses ļoti sarežģītajā pandēmijas kontekstā un jo īpaši pozitīvo pienākumu, kas uzlikts Cilvēktiesību konvencijas dalībvalstīm aizsargāt to jurisdikcijā esošo personu dzīvību un veselību (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2022.gada 5.septembra spriedums lietā „Affaire Communauté genevoise d'action syndicale (CGAS) c. Suisse", iesnieguma Nr. 21881/20, 84.punkts*).

Valstij ir plaša rīcības brīvība, nosakot obligāto vakcinācijas pienākumu, lai aizsargātu gan indivīda, gan sabiedrības veselību. Veselības aprūpes politikas jautājumi principā ietilpst valsts iestāžu rīcības brīvības robežās, jo tās vislabāk spēj izvērtēt prioritātes, resursu izmantošanu un sociālās vajadzības (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2021.gada 8.aprīļa spriedums lietā „Vavrička and Others v. the Czech Republic", iesnieguma Nr.47621/13, 274.punkts*). Tiesa arī uzsvēra, ka šai rīcības brīvībai ir jābūt plašai (*turpat, 280.punkts*).

Senāts ir atzinis, ka rīkojuma 5.3.apakšpunktā noteiktais ierobežojums ir noteikts saskaņā ar likumu, proti, likuma atrunas princips ir ievērots. Izvērtējot likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 2., 4.pantu un 5.pantu, Senāts secinājis, ka Ministru kabinets ir deleģēts izsludināt ārkārtējo situāciju valsts apdraudējuma gadījumā, tostarp, ja būtiski apdraudēta cilvēku veselība un dzīvība. Minētā tiesiskā režīma laikā Ministru kabinetam ir tiesības likumā noteiktajā kārtībā un apjomā ierobežot valsts pārvaldes un pašvaldības institūciju, fizisko un juridisko personu tiesības un brīvības, kā arī uzlikt tām papildu pienākumus (*Senāta 2023.gada 31.maija sprieduma lietā Nr.SKA-364/2023, ECLI:LV:AT:2023:0531.A420247221.20.S. 9.punkts*).

Likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 8.panta pirmajā daļā ir uzskaitītas Ministru kabineta tiesības, izsludinot ārkārtējo situāciju, noteikt konkrētus ierobežojumus, savukārt panta otrā daļa pilnvaro Ministru kabinetu papildus tiem noteikt arī citus konkrētajā ārkārtējā situācijā nepieciešamos pasākumus (*turpat, 11.punkts*).

Arī Epidemioloģiskās drošības likuma 3.panta otrā daļa noteic, ka Ministru kabinets nosaka epidemioloģiskās drošības pasākumus atsevišķu infekcijas slimību izplatības ierobežošanai. Saskaņā ar minētā likuma 3.panta pirmās daļas 3.punktu epidemioloģiskā drošība ietver arī iedzīvotāju vakcināciju. Tādējādi Ministru kabineta kompetencē ir noteikt epidemioloģiskās drošības pasākumus (tai skaitā iedzīvotāju vakcināciju) infekcijas slimību izplatības ierobežošanai.

Ievērojot minētās tiesību normas un piesardzības principu, Senāts atzinis, ka tieši Ministru kabineta ziņā ir nodrošināt līdzsvaru starp veselības aizsardzības konstitucionālās vērtības mērķi un visām personām, kas dzīvo valsts teritorijā, piešķirto tiesību un brīvību ievērošanu. Ministru kabinets, ņemot vērā Covid-19 pandēmijas dinamiku, paredzamo vakcinācijas kampaņas tempu un jaunu, lipīgāku vīrusa variantu parādīšanos, bija novērtējis, ka joprojām pastāv ievērojams epidēmijas izplatīšanās risks. Līdz ar to tieši Ministru kabinets varēja novērtēt, kāda apjoma ierobežojumus nepieciešams ieviest šādā situācijā, un izdot attiecīgu vispārīgo administratīvo aktu apdraudējuma novēršanai (*turpat, 15.punkts*).

Senāts ir atzinis, ka ierobežojuma leģitīmie mērķi ir citu cilvēku tiesību aizsardzība (apturēt straujo Covid-19 infekcijas izplatību un veselības nozares pārslodzi un mazināt novēršamo mirstību, nodrošināt svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību) un demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzība (nodrošināt svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību - vērsts gan uz citu cilvēku tiesību aizsardzību, gan demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzību) (*turpat, sprieduma 20.punkts*).

[16] Lai izvērtētu, vai pamattiesību ierobežojums atbilst samērīguma principam, ir nepieciešams izvērtēt: 1) vai likumdevēja izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai; 2) vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; un 3) vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu (piemēram, *Satversmes tiesas 2007.gada 16.maija sprieduma lietā Nr.2006-42-01 11.punkts, 2018.gada 26.aprīļa sprieduma lietā Nr.2017-18-01 21.3.punkts*).

No rīkojuma 5.3.apakšpunkta izriet pienākums vakcinēties tikai tiem darbiniekiem un amatpersonām, kas strādā valsts un pašvaldību institūcijās (tai skaitā kapitālsabiedrībās), proti, tas skar valsts un pašvaldības institūciju darbinieku un amatpersonu pamattiesības. Savukārt personu loks, kuru pamattiesības uz veselību aizsargā aplūkotais tiesību ierobežojums, ir ievērojami plašāks un aptver sabiedrību kopumā. Attiecīgi pamattiesību ierobežojuma samērīguma kontekstā šajā lietā ir jāsamēro pieteicējam radītie Satversmes 96. (tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību) un 101. un 106.pantā (tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un 12 darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai un pildīt valsts dienestu) minēto pamattiesību ierobežojumi ar citām konstitucionālajām vērtībām – citu cilvēku tiesībām uz veselību.

ECT savā judikatūrā ir konstatējusi, ka obligātā vakcinācija kā piespiedu medicīniska iejaukšanās ir iejaukšanās tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību Cilvēktiesību konvencijas 8.panta izpratnē (*ECT 2012.gada 15.marta spriedums lietā „Solomakhin v. Ukraine", iesnieguma Nr.24429/03, 33.punkts*). Vispārējs noteiktas rīcības aizliegums ir drastisks pasākums, kam nepieciešams saprātīgs pamatojums un īpaši nopietna pārbaude, ko veic tiesas, kuras ir pilnvarotas izsvērt attiecīgās intereses (piemēram, *ECT 2021.gada 19.janvāra sprieduma lietā „Lacatus v. Switzerland", iesnieguma Nr.14065/15, 101.punkts, 2005.gada 6.oktobra sprieduma lietā „Hirst v. The United Kingdom (No. 2)", iesnieguma Nr. 74025/01, 82.punkts*). Tomēr valstij ir plaša rīcības brīvība, nosakot obligāto vakcinācijas pienākumu, lai aizsargātu gan indivīda, gan sabiedrības veselību. Veselības aprūpes politikas jautājumi principā ietilpst valsts iestāžu rīcības brīvības robežās, jo tās vislabāk spēj izvērtēt prioritātes, resursu izmantošanu un sociālās vajadzības (*ECT 2021.gada 8.aprīļa spriedums lietā „Vavrička un citi pret Čehijas Republiku", iesnieguma Nr.47621/13, 274.punkts*). Tiesa arī uzsvēra, ka šai rīcības brīvībai ir jābūt plašai (turpat, 280.punkts).

Tāpat ECT, vērtējot, vai pastāv Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.panta pārkāpums, ņēma vērā vairākus aspektus: 1) vakcīnu drošību un efektivitāti un to, vai iestādes tās pastāvīgi uzrauga; 2) vakcinācijas izņēmumu esamību, piemēram, personām ar medicīniskām kontrindikācijām; 3) vai vakcināciju jāveic piespiedu kārtā; 4) kāda veida sankcijas tiek piemērotas personām, kas neievēro šo pienākumu; 5) vai vakcinācijas izmaksas sedz valsts veselības apdrošināšana; un 6) vai var saņemt kompensāciju par kaitējumu veselībai, ko izraisījusi obligātā vakcinācija (ECT *2021.gada 8.aprīļa spriedums lietā „Vavrička un citi pret Čehijas Republiku", iesnieguma Nr.47621/13, 285.– 309.punkts*). Eiropas Parlaments ir norādījis, ka šie aspekti būtu jāņem vērā, arī vērtējot valsts uzlikto pienākumu pieteicējiem vakcinēties pret Covid-19 (sk. *European Parliament „Legal issues surrounding compulsory Covid-19 vaccination*").

Pirmās instances tiesa minētos aspektus izskatāmajā lietā ir izvērtējusi pareizi.

[17] Pieteicējs apšauba vakcinācijas efektivitāti, jo vakcinācija neapturēja Covid-19 infekcijas izplatību, nepasargāja no saslimšanas ar Covid-19, kā arī vakcinācija nenovērš personas no koronavīrusa pārnešanas vai saslimšanas ar to. Tādējādi pieteicējs uzskata, ka vakcinācija nav piemērota leģitīma mērķa sasniegšanai. Tālāk pieteicējs argumentē, ka leģitīmā mērķa sasniegšanai izvēlētais līdzeklis – prasība vakcinēties, lai turpinātu darba tiesiskās attiecības nav likumīgs, jo pārkāpj tiesības uz dzīvību.

Satversmē ir iekļautas tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos, taču vienlaikus jāņem vērā, ka saskaņā ar ANO Starptautisko paktu par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām ikvienam cilvēkam ir cilvēktiesības uz darbu, kas ietver ne tikai iespēju brīvi izvēlēties nodarbošanos (6.pants), bet arī tiesības uz drošiem un veselībai nekaitīgiem darba apstākļiem (7.panta „b" punkts). Līdz ar to darba ņēmēju aizsardzība ir attiecīgās valsts pienākums (sk. *Prof King J., Prof Luiz Motta Ferraz O. L. M., Legal, Constitutional, and Ethical Principles for Mandatory Vaccination Requirements for Covid-19, pieejams: https://lexatlasc19.org/vaccinationprinciples/*).

Jāņem vērā, ka ārkārtējās situācijas laikā darbavietas tika uzskatītas par vienu no nozīmīgākajiem sabiedrības mikrovides slimības pārnēsāšanas lokalizācijas punktiem. Tajā pašā laikā tiesību doktrīnā pastāv viedoklis, ka obligātai vakcinācijas politikai darbavietā ir jābūt galējam līdzeklim, un, ja tā tiek

izmantota, tai ir jābalstās uz nepieciešamības un samērīguma principiem, un tai ir jābalstās uz valsts tiesību aktu regulējumu (sk. *Prof King J., Prof Luiz Motta Ferraz O. L. M., Legal, Constitutional, and Ethical Principles for Mandatory Vaccination Requirements for Covid-19, pieejams: https://lexatlas-c19.org/vaccinationprinciples/*).

Pasākums, kas nav racionāli saistīts ar leģitīmu mērķi, nav nepieciešams. Attiecībā uz vakcinācijas prasībām saiknei starp pasākumu un tā mērķi jābūt pamatotai ar pieejamiem sabiedrības veselības un zinātniskiem pierādījumiem. Valdībai šāds pamats periodiski jāpārskata, lai nodrošinātu, ka saikne laika gaitā saglabājas konsekventa.

Nepieciešamība un samērīgums jānosaka, ņemot vērā darbinieku, pakalpojumu lietotāju un klientu pamatvajadzības. Jo īpaši tai būtu jābalstās uz objektīvu riska novērtējumu, kas nodrošina drošas un veselībai nekaitīgas darbavietas. Ja darba ņēmēji un/vai pakalpojumu lietotāji ir īpaši neaizsargāti pret Covid-19 iedarbību vai smagu saslimšanu, piemēram, veselības aprūpē un sociālajā aprūpē, obligātā vakcinācija tiek uzskatīta par pamatotāku. Nosakot proporcionalitāti, šādai politikai būtu jāveic „individuāls novērtējums", lai noteiktu, vai nevakcinēts darbinieks varētu radīt tiešus draudus citu cilvēku veselībai vai drošībai darbavietā. Jebkura obligātās vakcinācijas politika būtu pastāvīgi jāuzrauga vienlīdzības aspektā. Darba devējam ir pienākums konstruktīvi iesaistīties, ņemot vērā jebkādu nelabvēlīgu vienlīdzības ietekmi, ko izraisa obligātās vakcinācijas politika darbavietā (sk. *Prof King J., Prof Luiz Motta Ferraz O. L. M., Legal, Constitutional, and Ethical Principles for Mandatory Vaccination Requirements for Covid-19, pieejams: https://lexatlasc19.org/vaccination-principles/*).

[18] Senāts ir atzinis, ka vakcinācija ir piemērots līdzeklis leģitīmā mērķa sasniegšanai. Pamatojoties uz valdošo zinātnisko pasaules uzskatu, Pasaules Veselības organizācija un citas pasaules institūcijas un organizācijas 2021.gadā rīkoja kampaņu par pēc iespējas plašāku vakcināciju pret Covid-19, jo tikai vakcinācija spēja ierobežot epidēmiju un samazināt tās negatīvās sociālās un ekonomiskās sekas. Šeit jāņem vērā publiski pieejamā informācija un dati, kas tajā laikā bija pieejami, ka inficēšanās varbūtība pēc vakcinācijas ir mazāka un ka, pat ja tā notiek, slimības gaita parasti ir vieglāka (*Senāta 2023.gada 31.maija sprieduma lietā Nr.SKA-364/2023, 25.punkts*).

Pirmās instances tiesa spriedumā ir vērtējusi epidemioloģisko situāciju, kas pastāvēja rīkojuma izdošanas un spēkā esības laikā, kopsakarā ar rīkojuma mērķiem. Ministru kabinets pamatoti uzskatīja, ka, ņemot vērā tā rīcībā esošās zinātniskās atziņas, Covid-19 vīrusa reproduktivitātes risks ir ievērojami samazināts starp vakcinētām personām un personām, kuras ir pārslimojušas Covid-19. Rīkojuma izdošanas brīdī zinātniskajā literatūrā norādītais kopumā liecināja, ka vakcinācija samazina infekcijas izplatību, hospitalizācijas un nāves risku, kā arī vakcinācija aizsargā gan personu pašu, gan šīs personas līdzcilvēkus.

ECT ir norādījusi, ka starp Līgumslēdzējām pusēm pastāv vispārēja vienprātība, ko stingri atbalsta specializētās starptautiskās organizācijas, ka vakcinācija ir viens no veiksmīgākajiem un rentablākajiem veselības aizsardzības pasākumiem un ka katrai valstij būtu jācenšas panākt pēc iespējas augstāku vakcinācijas līmeni savu iedzīvotāju vidū (*ECT 2021.gada 8.aprīļa spriedums lietā „Vavrička un citi pret Čehijas Republiku", iesnieguma Nr.47621/13, 277.punkts*).

Arī citu valstu konstitucionālās tiesas ir norādījušas, ka obligātā vakcinācija aizsargā indivīdu pret inficēšanos un apkārtējo sabiedrību un sabiedrību kopumā pret epidēmiju rašanos. Dažādu epidēmiju izraisītas infekcijas rada augstu risku personu dzīvībai vai vismaz veselībai. Tāpēc epidēmijas pasākumu, tostarp obligātās vakcinācijas, mērķis izriet no tiesību uz dzīvību institucionālās aizsardzības aspekta, t. i., no valsts pienākuma aizsargāt dzīvību (*sk. Ungārijas Konstitucionālās tiesas 2021.gada 30.novembra lēmuma Nr.3537/2021 (XII. 22.) AB 49.punktu*).

Tādējādi vakcinācija ir piemērots līdzeklis leģitīmā mērķa sasniegšanai.

[19] Satversmes tiesa ir norādījusi, ka pamattiesību ierobežojums tiek atzīts par nepieciešamu, ja nepastāv citi līdzekļi, kuri būtu tikpat iedarbīgi un kurus izvēloties pamattiesības tiktu ierobežotas mazāk. Vērtējot to, vai leģitīmo mērķi var sasniegt arī citādi, Satversmes tiesa uzsver, ka saudzējošāks līdzeklis ir nevis jebkurš cits, bet tikai tāds līdzeklis, ar kuru var sasniegt leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē (*sk. Satversmes tiesas 2005.gada 13.maija sprieduma lietā Nr.2004-18-0106 secinājumu daļas 19.punktu*).

Apstākļos, kad pastāv nenoteiktība un ir nepieciešama valsts tūlītēja rīcība, lai aizsargātu svarīgas personu vai sabiedrības tiesības un likumiskās intereses, arī pamattiesību ierobežojuma samērīguma vērtējumā būtiska nozīme ir piesardzības principam. Atbilstoši šim principam institūcijai, kas izdod normatīvo aktu un citstarp vērtē, vai tiesiskajā regulējumā paredzētā pamattiesību ierobežojuma leģitīmos mērķus nevarētu sasniegt tādā pašā kvalitātē ar saudzējošākiem līdzekļiem, ir tiesības šaubu gadījumā no vairākām iespējamām alternatīvām izvēlēties to risinājumu, kas ar augstāku varbūtības pakāpi nodrošinās personu vai sabiedrības tiesību un interešu aizsardzību. Tomēr piesardzības princips nenozīmē, ka institūcija, kas izdod normatīvo aktu, būtu atbrīvota no pienākuma izvērtēt un noskaidrot, vai nepastāv citi, saudzējošāki līdzekļi, kas varētu nodrošināt attiecīgo leģitīmo mērķu sasniegšanu tādā pašā kvalitātē (*Satversmes tiesas 2022.gada 10.marta sprieduma lietā Nr.2021-24-03 28.punkts*).

Tiesas kompetencē nav lemt par tādiem jautājumiem, kas ir strīdīgi no zinātniskā viedokļa, bet gan lemt, vai Ministru kabinets rīkojās pareizi atbilstoši tajā brīdī pieejamajai informācijai un tajā brīdī esošo zinātnisko pasaules uzskatu ietvaros.

Ņemot vērā, ka no zinātniskā viedokļa vakcinācijas tika atzītas par visefektīvāko veidu, kā apkarot epidēmiju (*sk. Pasaules veselības organizācijas mājaslapā ievietoto informāciju, piem., https://www.who.int/newsroom/questions-and-answers/item/coronavirus-disease-(covid-19)- vaccines-safety#, https://www.who.int/news-room/feature-stories/detail/safety-of-covid-19- vaccines*), jo tajā brīdī nebija citas alternatīvas, Ministru kabinets pareizi izvēlējās šo kā atbilstošāko līdzekli, kā vismazāk ierobežot cilvēku tiesības uz privāto dzīvi un tiesībām brīvi izvēlēties nodarbošanos un samērot tās ar citu cilvēku tiesībām uz veselību.

Arī rīkojuma anotācijā ir norādīts, ka citi alternatīvie risinājumi tika izvērtēti, nosakot katru prasību, taču epidemioloģiskajai situācijai pasliktinoties tik strauji, citi risinājumi var nebūt tik efektīvi. Tāpat, nosakot katru prasību, tika izvērtēts ierobežojuma samērīgums pret ieguvumu (*sk. rīkojuma anotāciju*).

Piemēram, Ungārijas konstitucionālā tiesa ir norādījusi, ka obligātās vakcinācijas izmantošana kā galējais līdzeklis var tikt izmantota tāda leģitīmā mērķa kā sabiedrības veselības aizsardzība sasniegšanai, un jo īpaši nopietnas epidēmijas kontrole un tās seku mazināšana var attaisnot piespiedu tiesisko līdzekļu izmantošanu (*Ungārijas Konstitucionālās tiesas 2021.gada 30.novembra lēmuma Nr.3537/2021 (XII. 22.) AB 56.punkts*).

Šajā gadījumā, lai gan Ministru kabinets neizmantoja piespiedu līdzekļus, lai pieprasītu vakcināciju, rīkojumā ietvertie nosacījumi, iespējams, izdarīja spiedienu uz darbiniekiem, nosakot nelabvēlīgas tiesiskās sekas vakcinācijas neveikšanas gadījumā.

[20] Pieteicējs paudis bažas par vakcīnu drošumu.

Apgabaltiesa norāda, ka visas Latvijā izmantotās vakcīnas pret Covid-19 ir reģistrētas Eiropas Zāļu aģentūrā, tās ir pārbaudītas un to lietošanu ir apstiprinājusi Eiropas Komisija. Tās kā visā Eiropā centralizēti reģistrētas zāles reģistrētas arī Latvijas Zāļu reģistrā un neviena no tām Ministru kabineta rīkojuma spēkā esības laikā nebija klīniskā pētījuma statusā (*Senāta 2023.gada 14.septembra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr.SKA-566/2023, ECLI:LV:AT:2023:0914.A420253021.17.L, 4.punkts ar atsauci uz Zāļu valsts aģentūras skaidrojumu: https://www.zva.gov.lv/lv/jaunumi-un-publikacijas/jaunumi/zva-covid-19-vakcinasnav-eksperimentalas-bet-registretas-atbilstosi-stingram-prasibam*).

Pēc jebkuras zāļu reģistrēšanas Eiropas Savienībā, Eiropas Zāļu aģentūra un katras Eiropas Savienības dalībvalsts zāļu aģentūras turpina rūpīgi uzraudzīt to drošumu. Turklāt Covid-19 vakcīnu uzraudzība tiek veikta ievērojami intensīvāk, nekā citām zālēm, lai nodrošinātu jaunas drošuma informācijas

ātru identificēšanu, apkopošanu un analīzi. Latvijā arī netiek veikts neviens klīniskais pētījums saistībā ar Covi-19 vakcīnām, tādēļ personas, kuras vakcinējas, arī nepiedalās nekādā klīniskā pētījumā. Pieteicējs nav norādījis objektīvus apsvērumus vai konkrētus normatīvo aktu pārkāpumus, kas liktu apšaubīt vakcīnu reģistrēšanas vai laišanas apgrozībā leģitimitāti.

Tas vien, ka vakcīnām var būt blaknes un ka pieteicējam ir pārliecība par to, ka vakcīnas nav drošas, pats par sevi nav pamats atzīt, ka vakcinācija nebija piemērots līdzeklis leģitīmā mērķa sasniegšanai.

No apelācijas sūdzības un paskaidrojumiem izriet, ka pieteicējs uzskata, ka vakcīnu efektivitāte nav pierādīta un tā nepasargāja no saslimšanas.

Minētā sakarā apgabaltiesa norāda, ka nav noliedzams, ka dati par vakcīnu efektivitāti (ietekmi uz inficēšanās risku, risku saslimt simptomātiski, hospitalizācijas risku, letāla iznākuma risku un infekcijas pārnešanas risku), pieaugot vakcinēto personu skaitam un attīstoties vīrusa mutācijām, mainījās. Apgabaltiesa uzskata, ka, lai gan rīkojuma pieņemšanas laikā, pēc tā pieņemšanas un joprojām tiek iegūti jauni dati un sabiedrībā ir atšķirīgi viedokļi par vakcinēšanās nepieciešamību, tomēr rīkojuma 5.3., 5.7., 5.7.[1] un 5.10.1.apakšpunktu tiesiskums ir vērtējams pēc tā, kādi apstākļi pastāvēja rīkojuma pieņemšanas laikā un kādi fakti bija zināmi atbildīgajām iestādēm, nevis pēc tā vai un kad saslima atsevišķas personas.

Vienlaikus apgabaltiesa norāda, ka vakcinācijas efektivitāte ir atkarīga no vairākiem faktoriem, tādiem kā vakcīnas veids, vakcīnu papildu uzturošās devas, laika, kas pagājis no vakcīnu saņemšanas, personas veselības stāvokļa. Kā apstiprina Slimību profilakses un kontroles centra dati, vakcīnas sākotnēji efektīvāk pasargāja no rīkojuma pieņemšanas brīdī dominējošā Covid-19 vīrusa Delta varianta izraisītas slimības, salīdzinot ar *Omicrona* variantu. Turklāt, spriežot par vakcinācijas efektivitāti, jāvērtē nevis saslimšanas, kas *Omicrona* variantā visbiežāk ved pie viegli ritošas slimības gaitas, bet gan smagu slimības norišu biežums un nāves risks. Vakcinācija ievērojami (3,2 reizes) samazina *Omicrona* dominējošā varianta nāves risku un 2,3 reizes – hospitalizācijas risku (*https://www.spkc.gov.lv/lv/covid-19-statistika*). Savukārt no publiski pieejamā informatīvā ziņojuma „Informācija par aktuālo epidemioloģiskās drošības situāciju un Covid-19 testēšanu, kā arī veselības aprūpes sistēmas kapacitāti" (*https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/bdcdde6d-d198-4789-8db4-5e3510e65163*) izriet, ka arī 2022.gada 8.nedēļā (faktiski pēdējā nedēļa, kad rīkojums bija spēkā), salīdzinot saslimstības intensitāti uz 100 000 iedzīvotajiem vakcinēto un nevakcinēto personu vidū, relatīvais risks saslimt personām, kurām bija veikta tikai primārā vakcinācija, bija 1,1 reizes mazāks nekā nevakcinētām personām. Savukārt personām, kurām bija veikta balstvakcinācija – 2 reizes mazāks. Redzamas atšķirības arī stacionēto cilvēku skaitā. Šeit svarīgi uzsvērt, ka neviena vakcīna nenodrošina 100 procentu garantētu aizsardzību pret saslimšanu. Atbildētājs un jomas speciālisti nav nolieguši, ka saslimt ar Covid-19 infekcijas slimību var arī vakcinētas personas. Taču tā būtiski samazina saslimšanas un attiecīgi tālākas slimības izplatīšanos.

Arī no Veselības ministrijas (sadarbībā ar Slimību profilakses un kontroles centru) sniegtajām atbildēm apgabaltiesai izriet, ka šobrīd jaunākās zinātnes atziņas saglabājas nemainīgas - Covid-19 vakcīnas kopumā uzrāda pārliecinošus drošuma un efektivitātes rādītājus, tās ir visefektīvākais Covid-19 profilakses līdzeklis un devušas būtisku ieguldījumu pandēmijas apkarošanā.

[21] Kā jau apgabaltiesa konstatēja, rīkojuma izdošanas laikā pieteicējs bija ārsts pediatrs Rīgas pirmsskolas izglītības iestādē /Nosaukums A/, kā arī sniedza konsultācijas privāti - /Nosaukums B/.

Lai arī pieteicējs ir norādījis uz ārstu attālinātam konsultācijām, apgabaltiesa atzīst, ka pieteicējs darba specifikas dēļ savus darba pienākumus nevarēja veikt pilnīgi attālināti, tādējādi attiecībā uz viņu attālināta darba iespējas kā mazāk ierobežojošs līdzeklis nav vērtējamas. Tādējādi izskatāmajā lietā nav konstatējams, ka rīkojuma leģitīmo mērķi – neatliekama sociālā vajadzība aizsargāt citu cilvēku tiesības – varēja sasniegt ar pieteicēja tiesības mazāk ierobežojošu līdzekli.

Arī Senāts, izvērtējot līdzīgus apsvērumus, ir secinājis, ka attālinātā darba iespējas apvienojumā ar prasību vakcinēties ir efektīvākais līdzeklis leģitīmā mērķa sasniegšanai un ka konkrētajā lietā nav konstatējams, ka Ministru kabineta rīkojuma leģitīmo mērķi tikpat efektīvi var sasniegt ar pieteicēju norādīto mazāk ierobežojošo līdzekli – attālinātu darba pienākumu izpildi (*Senāta 2023.gada 31.maija sprieduma lietā Nr. SKA-364/2023, ECLI:LV:AT:2023:0531.A420247221.20.S, 27.punkts*).

Pieteicējs uzskata, ka leģitīmo mērķi iespējams bija sasniegt ar testēšanu.

Saistībā ar Covid-19 testu veikšanu kā priekšnoteikumu darba pienākumu izpildei ir jāņem vērā, ka šādu testu veikšana nenodrošina infekciozu personu izslēgšanu no vīrusa tālākas pārneses. Ja tests tiek veikts vīrusa inkubācijas periodā, tas ir negatīvs. Līdz ar to ir iespējama situācija, kurā persona jau ir inficēta, bet tests vīrusa klātbūtni neuzrāda, jo vīruss vēl nav paspējis nosakāmā daudzumā savairoties. Līdz ar to ir iespējams, ka persona, kurai iepriekš bijis negatīvs tests, drīz pēc testa parauga paņemšanas jau var inficēt citas personas. Turklāt jāņem vērā, ka testi ne vienmēr sniedz precīzu informāciju par infekcijas esību organismā. Atbilstoši Ministru kabineta paskaidrojumos minētajam testu precizitāti ietekmē dažādi faktori, tostarp testa pareizību atspoguļo tādi testa kvalitātes rādītāji kā jutība, specifiskums, pozitīvā un negatīvā paredzes vērtība, kā arī testējamā materiāla pareiza ievākšana.

Tā kā vakcināciju nevar aizstāt ar testēšanu, jo testēšana nesniedz imunitāti pret attiecīgo infekcijas slimību, kā to dara vakcinācija, vienmēr pastāv iespēja, ka cilvēks pēc testēšanās var inficēties. No lietas izriet, ka tikai vakcinēšanās pret Covid-19 vai pārslimošana, kas ir notikusi pēdējā pusgada laikā, sniedz cilvēkam nepieciešamo aizsardzību pret Covid-19 vīrusu jeb imunitāti.

Riska pakāpe testētām un vakcinētām vai pārslimojušām personām nav salīdzināma, jo cilvēkam, kuram ir iestājusies imunitāte pret Covid-19 vīrusu, drošības un aizsardzības līmenis palielinās, bet risks inficēties ievērojami samazinās.

Tādējādi apgabaltiesa nekonstatē citus mazāk ierobežojošus līdzekļus, ar kuriem leģitīmo mērķi varētu sasniegt tikpat efektīvi.

Ar leģitīmo mērķi aizsargātās tiesības un intereses ir būtiskas plašākam personu lokam (t.i., visas sabiedrības interesēs ir mazināt saslimšanu, tajā skaitā smagu saslimšanu, ar Covid-19, mazināt novēršamo mirstību, novērst veselības aprūpes sistēmas pārslodzi, nodrošināt valsts un pašvaldības iestāžu sniegto pakalpojumu nepārtrauktību), līdz ar to labums, ko uz rīkojuma Nr.720 pieņemšanas brīdi un tā spēkā esības laikā ieguva sabiedrība, no rīkojuma 5.3., 5.7., 5.7.[1] un 5.10.1.apakšpunktā noteiktā ierobežojuma bija lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu.

[22] Vērtējot, vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par pieteicēja tiesībām nodarīto kaitējumu, jāņem vērā arī ierobežojuma ilgums. Atbilstoši rīkojuma anotācijā norādītajam pasākumi bija plānoti uz laika posmu no 2021.gada 8.oktobra uz trīs mēnešiem. Anotācija arī paredzēja, ka Veselības ministrija izvērtē un regulāri sniedz informāciju Ministru kabinetā par epidemioloģiskās drošības situāciju, veselības aprūpes sistēmas kapacitāti un noslodzi, testēšanu, situāciju ģimenes ārstu praksēs un vakcināciju, kā arī priekšlikumus nepieciešamajām izmaiņām normatīvajā regulējumā. Savukārt saskaņā ar Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likumu Veselības ministrija gatavo informāciju, lai Ministru kabinets reizi trijos mēnešos sniegtu Saeimai ziņojumu par epidemioloģiskās drošības draudiem.

Tādējādi konkrētais ierobežojums – pienākums vakcinēties – tika piemērots noteiktā laika posmā. Rīkojuma 5.3. 5.7., 5.7.[1] un 5.10.1.apakšpunktā ietvertie priekšnoteikumi darba pienākumu veikšanai uztverami vien kā nodarbinātības pagaidu ierobežojumi (*Senāta 2023.gada 31.maija sprieduma lietā Nr.SKA-364/2023 28.punkts*).

[23] Pieteicējs ir uzsvēris, ka, izvēloties nevakcinēties, cilvēki riskēja zaudēt darbu un ienākumus, kas pēc būtības nozīmē Satversmē noteikto tiesību uz dzīvību, veselību, mājokli u.c. tiesību apdraudējumu. Nelabvēlīgās tiesiskās sekas atteikšanās gadījumā norāda uz to, ka brīvprātīgas informētas piekrišanas princips netika ievērots. Pieteicējs piekrišanu vakcinācijai nedeva brīvprātīgi, pieteicējs tika pakļauts psiholoģiskam un sociālam spiedienam, pieteicējs savu izvēli veica bailēs no nelabvēlīgām tiesiskajām un faktiskajām sekām atteikšanās gadījumā – darba zaudēšanas, kā rezultātā pieteicējs nevarētu nodrošināt

sev un savai ģimenei iztiku.

Pieteicējs uzskata, ka valsts nerespektēja pieteicēja tiesības uz cilvēcisku cieņu, uz pieteicēja pašnoteikšanās tiesībām un tiesībām pieņemt lēmumu par savu ķermeni, tika apšaubītas pieteicēja personīgās īpašības un spējas izvērtēt iespējas, izvēlēties, pieņemt patstāvīgus lēmumus un realizēt tos savas veselības un dzīvības aizsardzībā.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos ietver arī tādu būtisku elementu kā tiesības saglabāt esošo nodarbošanos, kas savukārt ietver tiesības turpināt šo nodarbošanos arī nākotnē. Ar Satversmes 106.panta pirmajā teikumā ietverto jēdzienu „nodarbošanās" saprotams tāda veida darbs, kas prasa atbilstošu sagatavotību un kas ir cilvēka eksistences avots, kā arī profesija, kas cieši saistīta ar katra indivīda personību kopumā (*Satversmes tiesas 2021.gada 28.oktobra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2020-66-03 13.punkts*).

Tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos aizsargā personu pret valsts darbībām, kas ierobežo brīvību izvēlēties nodarbošanos. Tomēr šīs tiesības neliedz valstij noteikt prasības, kas personai jāizpilda, lai tā konkrētu nodarbošanos varētu īstenot. Likumdevējam ir rīcības brīvība izvirzīt prasības attiecībā uz konkrētu profesionālo darbību, ciktāl tas nepieciešams sabiedrības interesēs. Valstij ir pienākums arī atturēties no tādu tiešu vai netiešu apstākļu radīšanas, kuri traucētu personai īstenot tās tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos (*Satversmes tiesas 2021.gada 11.jūnija sprieduma lietā Nr.2020-50-01 11.2.punkts, 2021.gada 25.marta sprieduma lietā Nr.2020-36-01 12.punkts*).

Satversmes 116.pantā noteikts, ka personas tiesības, kas noteiktas Satversmes deviņdesmit sestajā, deviņdesmit septītajā, deviņdesmit astotajā, simtajā, simt otrajā, simt trešajā, simt sestajā un simt astotajā pantā, var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību.

Tā kā ar strīdus ierobežojumu pieteicējam bez sadarbspējīga sertifikāta esamības faktiski ir liegts saglabāt esošās darba vietas, kas uzskatāms par Satversmes 106.pantā noteikto pieteicēja pamattiesību ierobežojumu, tiesai ir jāpārbauda, vai pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu, vai ierobežojumam ir leģitīms mērķis, vai ierobežojums atbilst samērīguma principam un vai izraudzītie līdzekļi ir samērīgi ar ierobežojuma leģitīmo mērķi.

Minētos apstākļus pirmās instances tiesa izvērtēja pareizi un pietiekami.

Ministru kabinets arī ir pamatojis rīkojuma izdošanas nepieciešamību. Tā izdošanas brīdī pastāvēja nopietns sabiedrības veselības un labklājības apdraudējums, kas ietekmētu arī veselības aprūpes sistēmas noslodzi un valsts spēju izpildīt tās funkcijas.

Ar rīkojumu bija paredzēts, pirmkārt, apturēt straujo Covid-19 infekcijas izplatību, otrkārt, novērst veselības nozares pārslodzi, treškārt, mazināt novēršamo mirstību, ceturtkārt, nodrošināt svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību. Konkrētajā gadījumā ir saskatāmi vairāki leģitīmi mērķi. Ierobežojums tika noteikts sabiedrības drošības labad. Sabiedrības drošība kā leģitīmais mērķis tradicionāli orientējas uz nepieciešamību nodrošināt pamattiesībās konkretizētās piecas pamatvērtības – cilvēka dzīvību, brīvību, veselību, godu un īpašumu. Sabiedrības drošība nodrošināma nevis atsevišķu personu interesēs, bet gan publisko interešu aizsardzībai (sk. *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 776.lpp.*). Sabiedrības drošība konkrētajā gadījumā aptver publisko interesi aizsargāt cilvēku dzīvības un veselību. Ierobežojums noteikts arī demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzībai, kas aptver nepieciešamību nodrošināt visu valsts varas atzaru un valsts orgānu darbības un funkciju nepārtrauktību.

[24] Pieteicēja ieskatā tiesību uz godu un cieņu sastāvā ietilpst arī cilvēka tiesības uz pašnoteikšanos, tostarp tiesības noteikt par savu ķermeni, kas tiek pārkāpts ar prasību vakcinēties, atteikšanās gadījumā liedzot turpināt darba attiecības un attiecīgi pakļaujot cilvēku iztikas zaudēšanas riskam.

Rīkojuma 5.3., 5.7.[1] un 5.10.1.apakšpunkti ir vērtējami kā epidemioloģiskās drošības pasākums, kuru Ministru kabinets bija pilnvarots noteikt infekcijas slimības izplatības ierobežošanai. Rīkojuma 5.3., 5.7.[1] un 5.10.1.apakšpunkti paredz vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu kā priekšnoteikumu darba pienākumu veikšanai, bet persona var nevakcinēties, šādas izvēles gadījumā rēķinoties ar tiesiskajām sekām – ierobežojumu no 2021.gada 15.novembra veikt darba pienākumus. Tātad personai ir izvēle – vakcinēties vai to nedarīt, vienlaikus ņemot vērā Ministru kabineta izvirzītās prasības atsevišķu darba pienākumu veikšanai.

Kā jau apgabaltiesa norādīja, konkrētais ierobežojums – pienākums vakcinēties – tika piemērots uz trim mēnešiem, respektīvi, ārkārtas situācijas laikā. Rīkojuma 5.3., 5.7.[1] un 5.10.1.apakšpunktos ietvertie priekšnoteikumi darba pienākumu veikšanai uztverami vien kā nodarbinātības pagaidu ierobežojumi (*Senāta 2023.gada 31.maija sprieduma lietā Nr.SKA-364/2023 28.punkts*).

Ievērojot minēto (arī 23.punktā norādīto), Administratīvās apgabaltiesas ieskatā pieteicējam bija jāapzinās, ka, neveicot vakcināciju, viņš nevarēs noteiktu laika periodu veikt darba pienākumus. Kā jau tas ir norādīts iepriekš, pieteicējam uzliktais ierobežojums ir pretnostatāms visas sabiedrības ieguvumam – Covid-19 infekcijas izplatības mazināšanai, veselības aprūpes sistēmas pārslodzes novēršanai un valsts pārvaldes funkciju nepārtrauktības nodrošināšanai. Ar leģitīmo mērķi aizsargātās tiesības un intereses ir būtiskas plašākam personu lokam. Prasība vakcinēties tika noteikta objektīvu interešu un vajadzību nodrošināšanai. Tādējādi Ministru kabineta rīkojumā ietvertie ierobežojumi attiecībā uz Satversmes 96. un 106.pantā minētajām tiesībām, kā arī Ministru kabineta rīkojumā paredzētās sekas nevakcinēšanās gadījumā, nav radījušas nesamērīgu iejaukšanos pieteicēja pašnoteikšanās tiesībās un tiesībās brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu, kā arī nav aizskārušas pieteicēja cieņu un godu (pieteicējs uzskata, ka vakcinācija apdraudēja pieteicēja godu un cieņu). Noteiktā pagaidu prasība būt vakcinētam nav radījusi nesamērīgu iejaukšanos personas tiesībām likumā noteiktajā veidā pildīt darba pienākumus.

[25] Pieteicējs argumentē, ka tiesa ir pārkāpusi objektīvās izmeklēšanas principu, jo tiesa nenoskaidroja patiesību, nenoskaidroja atbildes uz pieteicēja norādītajiem jautājumiem, kuriem ir būtiska un izšķiroša loma lietas pareizā izskatīšanā. Piemēram, jautājumā par papildu mirstību saistībā ar vakcināciju.

Objektīvās izmeklēšanas princips ir noteikts Administratīvā procesa likuma 107.panta ceturtajā daļā, kā arī izriet no Administratīvā procesa likuma 154.pantā noteiktā. Objektīvās izmeklēšanas princips prasa, lai tiesa vispusīgi noskaidrotu lietas izlemšanai būtiskos apstākļus un, ja nepieciešams, pati savāktu pierādījumus vai dotu norādījumus procesa dalībniekiem par pierādījumu iesniegšanas nepieciešamību. No objektīvās izmeklēšanas principa neizriet tiesas pienākums mērķtiecīgi veikt noteiktas darbības, lai lietas izskatīšanas gaitā apstiprinātu pieteicēja uzturēto pozīciju, proti, objektīvās izmeklēšanas princips nav izprotams kā pienākums tiesai meklēt pieteicēja apgalvojumus apstiprinošus pierādījumus. Tāpat tiesa pati šī principa ietvaros ir kompetenta izlemt, vai esošais pierādījumu kopums ir tāds, kas ir pietiekams lietas izspriešanai, vai ir nepieciešams pēc vēl papildu pierādījumiem. Tiesa nav saistīta ar procesa dalībnieku viedokli par nepieciešamību iegūt kādus papildu pierādījumu vai par pierādījumu attiecināmību. Ja tiesa secina, ka lietā iegūto pierādījumu kopums ir pietiekams, netiek pārkāpts objektīvās izmeklēšanas princips.

Ņemot vērā norādīto, apgabaltiesa nekonstatē, ka pirmās instances tiesa ir pārkāpusi objektīvās izmeklēšanas principu.

[26] Pateicējs gan apelācijas sūdzībā, gan paskaidrojumos vairākkārt ir uzsvēris, ka vakcinācija 2022.gada aprīlī un maijā veicināja saslimšanu ar Covid-19 vairāk kā 1 300 000 vakcinētiem un 500 000 balstvakcinētiem cilvēkiem Latvijā, apdraudot cilvēku dzīvību un veselību, radot sabiedrības epidemioloģiskās drošības apdraudējumu un apdraudot svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību.

Apgabaltiesa norāda, ka lietā nav pierādījumu, ka tieši vakcinācija ir veicinājusi saslimšanu ar Covid-19.

[27] Apgabaltiesa ir izvērtējusi arī pārējos pieteicēja apelācijas sūdzībā un papildu paskaidrojumā minētos argumentus un konstatē, ka pieteicējam ir atšķirīgs viedoklis par vakcināciju, vakcinācijas efektivitāti un drošumu, par vakcinācijas ietekmi uz mirstību un par Covid-19 vakcīnu blakusparādībām un

par citiem ar vakcināciju saistītiem jautājumiem un tiesas izdarītiem secinājumiem un vērtējumu. Tāpat pieteicējs uzskata, ka tiesai iesniegti dati par vakcināciju nav patiesi. Taču tas, ka pieteicējs nepiekrīt tiesas izdarītajiem secinājumiem, nenozīmē, ka šie secinājumi ir nepareizi un kļūdaini vai ka lieta būtu izskatīta neobjektīvi.

[28] Rezumējot, pieteikuma apmierināšanai nav pamata, jo rīkojuma 5.3., 5.7., 5.7.[1] un 5.10.1.apakšpunkti attiecībā pret pieteicēju ir tiesiski.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, un 329.panta pirmo daļu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par Ministru kabineta 2021.gada 9.oktobra rīkojuma Nr.720 „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" 5.3., 5.7., 5.7.[1] un 5.10.1.apakšpunktu atzīšanu par prettiesisku attiecībā uz /pers. A/.

Spriedumu var pārsūdzēt Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente	Tiesnese	Tiesnese
S.Kanenberga	I.Juhņeviča-Knoka	L.Konošonoka